

Slniečko 9

ROČNÍK 51

MÁJ 1997

7 Sk

Založené v Matici slovenskej r. 1927

VEĽKÁ LITERÁRNA SÚŤAZ

MILÍ SLNIEČKÁRI,

v májovom kole Veľkej literárnej súťaže vás pozývame na vesmírne putovanie. Viac vám neprezradím, všetko sa dozviete o niekoľko riadkov ďalej.

Tak ako každý mesiac, zo správnych odpovedí vyžrebujeme päť výhercov, ktorí od nás dostanú peknú knihu.

Všetky správne odpovede na konci školského roka zaradíme do veľkého žrebovania o slniečkársky horský bicykel.

Pani spisovateľka, o ktorej vám dnes porozprávam, nie je v našom Slniečku po prvý raz. Jej rozprávku o medenom slnku ste si mohli prečítať vo vianočnom Slniečku. Vaši starší kamaráti poznajú zo Slniečka aj jej ďalšiu rozprávku. Je to Abeceda pre obludy. Rozpráva príbeh o obludnom tanku, ktorý vnikol do lesa ako votrelec a ničil všetko okolo seba. Do cesty sa mu postavil starý dub, zablátil tank vlastným telom, ale sám pritom prišiel o život. Zdalo by sa, že je to smutná rozprávka. Je to naozaj pravda, ale do rozprávkového smútku sa vlieva tichá radosť: na mieste, kde starý dub zahynul, vyrástli mladé dubčeky a z rozmliaždeného tanku si ľudia urobili užitočný stroj. Táto rozprávka vyšla v čase, keď do našej krajiny vnikli nevítaní hostia. Bolo to roku 1968. Votrelci sa v rozprávke spoznali a pani spisovateľku postavili pred súd. Hľa, čo môže spôsobiť malá, na prvý pohľad obyčajná rozprávka. Pre pani spisovateľku znamenala dvadsať rokov núteného mlčania.

Vaši rodičia si možno spomenú na útlu knižku o chorom dievčatku a jej neobyčajných spoločníkoch. Svetník s holubičkou im vniesol do duše magické svetlo andersenovej rozprávky.

Chceli by ste mať Kľúč od každých dverí? Že áno? Nuž nič nie je nemožné. Takto sa totiž volá knižka od hľadanej pani spisovateľky, ktorá vyšla v minulom roku vo vydavateľstve Trans-

cius. Nájdete v nej Rozprávku na lipovom lístku, Veternú rozprávku, Modré z neba, ale aj Dášenku a jej neviditeľného psa.

V našej slniečkovej ukážke nás pani spisovateľka preniesie do vesmíru. Keď sa vrátite z Marsu a ešte stále nebudete vedieť, ako sa

SLNIEČKÁRSKY BICYKEL

pani spisovateľka volá, vylúštite si našu krížovku. Meno pani spisovateľky napíšte na korešpondenčný lístok, nezabudnite na svoju presnú adresu a do 20. mája ho pošlite na adresu Slniečko, P.O. BOX 307, Nám. SNP 12, 810 00 Bratislava.

Na vaše odpovede sa teší
LUBICA KEPŠTOVÁ

SVETELNÝ LÚČ

Za jasných večerov sedával Roman na balkóne a pozoroval hviezdy. Sledoval ich zdanlivo nepatrný pohyb a pri svetle baterky si do notesa zapisoval mimoriadne úkazy. Premýšľal o tom, či môžu byť na Marse živé bytosti. Čas plynul a zdalo sa, že celý vesmírny kolotoč zastal. Len ojedinelý meteorit ako jazdecký bičik šľahol tmavú oblohu. Odrazu Roman čosi zbadal. Bol to zvláštny svetelný lúč, ktorý sa spúšťal na zem rýchlosťou blesku ako žiarivá vysúvací anténa. Skôr než sa chlapec stačil spamätať, svetelný lúč hladko pristál na balkóne, ovinul sa okolo jeho tela a prudkým odpichom začal stúpať k hviezdám.

„Keby som aspoň vedel, kam letíme,“ pomyslel si Roman.

„Predsa ta, kam si sa už dávno chcel dostať,“ ozval sa neznámy kovový hlas.

„Ako vieš, že chcem ísť práve na Mars? Vieš čítať myšlienky?“ opýtal sa prekvapený chlapec.

„Viem aj všeličo iné, ale teraz si nad tým nelám hlavu.“

Jasná červená hviezda pred nimi sa rýchlo zväčšovala a netrvalo dlho – svetelný lúč opatrne pristál na neznámej pevnine.

„Už sme doma! Vitaj na Marse!“ zahlaholil.

„Tak skoro?“ neveriacky sa spýtal Roman.

„To predsa nie je možné! A vôbec, ako to, že ťa počujem rozprávať, keď nemáš žiadne ústa ani hlavu!“

„Som svetelný robot napojený na tvoj vnútorný prijímací a vysielač systém. Stačí, aby si si niečo pomyslel, a ja to urobím skôr, ako svoje želanie vyslovíš. Ak sa ti však žiada hovoriť, nedbám...“

„My na Zemi nevieme čítať myšlienky, preto musíme hovoriť nahlas!“

„To musí byť zbytočných rečí!“ poznamenal svetelný lúč.

Roman sa s obavami obzeral okolo seba. Nevidel tu nijaké stavby, nijaké domy. Zdalo sa mu, že pristáli uprostred púšte. Videl len červené skaly a o kúsok ďalej neznáme kríky ružovej farby. Sklamane oslovil robota:

„Tuším je u vás ešte doba kamenná a Mar-

ťania bývajú v jaskyniach. Alebo tu nie sú žiadne živé tvory?“

„Pozri hore,“ povedal svetelný lúč.

Roman vyvrátil hlavu a zostal stáť s otvorenými ústami. Vysoko vo vzduchu zbadal obrovské rôznofarebné gule. Vyzerali, akoby viseli na neviditeľných vláknach. Chlapcovi sa zdalo, že sa v nich voľačo pohybuje.

„Toto sú vaše domy?“ spýtal sa.

„Nepáčia sa ti?“ otázkou mu odpovedal svetelný lúč.

„Čo len to, páčia sa mi, ale ako sa dá dostať dnu?“

Svetelný lúč sa ovinul okolo chlapca a súčasne sa dotkol guľatého červeného domčeka. Dovtedy neviditeľný vchod sa otvoril a Roman so svojim spoločníkom vstúpil dovnútra. Všimol si, že priesvitné dvere sa opäť zatvárajú a vzápätí si uvedomil, že nie sú sami. Oproti nim stálo niekoľko ľudí. Ľudí? Tieto zvláštne tvory mali trojuholníkové tváre a trocha mu pripomínali papierové šarkany, s ktorými sa hrával.

„Dobrý deň!“ spôsobne pozdravil.

„Strieborný vietor nad záhonom ruží!“ odpovedal jeden Martan spevavo a ostatní sa uklonili.

„Asi nepochopili, že som ich pozdravil,“ pomyslel si Roman.

„Ale áno,“ ozval sa mu za chrbtom svetelný lúč. „Veď ti odpovedali! U nás si každý môže vymyslieť pozdrav podľa svojho vkusu a fantázie. Ustavičné opakovanie toho istého pozdravu sa považuje za nezdvorné. Pokús sa im odpovedať podobným spôsobom!“

S tým Roman nerátal, ale nakoniec z neho predsa len vyhrklo:

„Modré nezábudky s ružovými očkami!“

Prítomní sa usmiali trojuholníkovým úsmevom a ponúkli hosťovi miesto pri stole. Roman sa zháčil. Namiesto chleba, mäsa, koláčov a ovocia uvidel čosi, čo sa podobalo na vianočné ozdoby: pestrofarebné venčeka, hviezdičky a kvety, lístočky a dúhové guľôčky akoby vyfúkané z priesvitného skla... To

veru nevyzeralo ako jedlo! Keď však videl, že ostatní si berú, osmelil sa.

„Vynikajúce!“ zvolal nahlas, keď ochutnal jedlo pripomínajúce konvalinky obložené divými makmi.

„Chutí, chutí?“ spýtal sa svetelný lúč, ktorý sa medzitým premenil na pohodlné kreslo.

Počas celej hostiny znela tichá hudba. Ako zákusok si každý z prítomných zobral zlatý zvonček, ktorý pred vložením do úst tichučko zacinkal, akoby oznamoval koniec stolovania. Neboli to však zlaté zvončeky, ale sladké hrušky s mandľovou plnkou, poliate karamelovou glazúrou.

„A teraz kam?“ spýtal sa svetelný lúč Romana, keď sa rozlúčili s hosťami.

„Rád by som videl vašu školu. Pravda, ak tu máte aj deti a ak tie deti chodia do školy ako my.“

„Chodia, chodia, ale trochu inak ako vy,“ odvetil svetelný lúč a odletel s Romanom k ďalšej farebnej guľi, ktorá pripomínala matné sklo. Keď sa ocitli dnu, Romanovi stačil jediný pohľad, aby pochopil, že je v škole: samé deti! Podobali sa dospelým Martanom, no ich oči v tvare polmesiaca mali namiesto zreničiek maličké kvietky rozličnej farby.

„Sedemkrát sedem prázdnin!“ pozdravil Roman.

„Čokoládové lyže na šľahačkovom snehu!“ odpovedali deti zborovo.

Roman si všimol, že každé dieťa má svoj vlastný svetelný lúč, stočený do tvaru, aký mu najlepšie vyhovoval. Všade boli samé kvety, zurkotajúce fontány a veľké akváriá plné ry-

bičiek. Nad hlavami im poletovali pestrofarebné vtáky. Učiteľa si všimol až vtedy, keď vyvolal k tabuli jedného žiaka:

„Píš: $373 \times 66 : 12 + \text{smaragdový mach.}$ “

Žiak, ktorého vyvolal, zobral do ruky svoj svetelný lúč a začal ním písať. Na tabuli sa objavili svetielkujúce číslice a písmená. Svetelný lúč skontroloval správnosť výsledku a vzápätí z tabule všetko zmizlo.

„A čo prázdniny? Tiež chodíte do školy päťkrát do týždňa?“ vyzvedal Roman.

„Kdeže, iba raz do týždňa, v nedeľu. Ostatné dni sa hráme, športujeme, chodíme na koncerty, na výlety, navštevujeme iné planéty vo vesmíre...“

„Priatelia,“ zamiešal sa do rozhovoru učiteľ, „hoci je dnes nedeľa, dávam vám voľno. Môžete si zobrať Veľký voz zo severnej hviezdnej oblohy a vezmite svojho hosťa na výlet.“

„Hurá!!!“ zvolali žiaci rovnako nadšene ako

deti na Zemi, keď dostanú mimoriadne voľno. Stena z mliečneho skla sa odsunula.

„Pôjdeme na návštevu k Veľkej medvedici, dobre?“

„Vy tu máte aj zoologickú záhradu?“ čudoval sa Roman.

„Pravdaže máme, ale teraz ideme k súhvezdiu. Veď uvidíš.“

Roman sa ani nenazdal a už stál medzi kamarátmi vo Veľkom voze. Závratnou rýchlosťou sa rútili pomedzi hviezdy.

„Škoda, že odtiaľto nemôžem poslať pozdrav domov. Nikto mi neuverí, že som tu naozaj bol,“ pomyslel si Roman.

A vtom mu už svetelný lúč podával čosi trblietavé:

„Tu máš, pošli to domov ako pozdrav.“

Roman vyhadzoval z Veľkého voza hviezdičku za hviezdičkou a myslel si: Ľudia na Zemi teraz hľadajú na oblohu a hovoria si: Aha, padajú meteority!

Roman ospanlivo zazíval.

„Vidím, že si už poriadne unavený,“ poznamenal svetelný lúč. „Poď, odnesiem ťa domov...“

„Roman, kde si?“ ozvalo sa z izby. „Zasa trčíš na balkóne?“

Chlapec si pretrel oči. „Tuším som zaspal...“ začudovane sa obzeral okolo seba.

„Kde ten Roman zasa lieta!“ hnevala sa mama.

„Na Marse!“ objavil sa rozospatý chlapec vo dverách izby.

„Vidím, že už spíš, dobrú noc!“ zasmial sa otec.

„Vankúše plnené jahodovou penou“ v polospánku odpovedal Roman.

Rodičia sa na seba prekvapene pozreli. A mame sa zdalo, že by mala pohľadať teplo-

Myslím, že básnika JÁNA TURANA vám nemusíme osobitne predstavovať. Jedni poznáte jeho veselú knižku o Kubovi, iní pôvabnú Makulienku. Tí ďalší sa s ním možno zoznámili vo Veľkej literárnej súťaži. A to ešte nie je všetko. Ján Turan patrí medzi najznámejších členov slniečkárskej rodiny. Šestnásť rokov pracoval v redakcii Slniečka ako šéfredaktor. Prednedávnom oslávil svoje okružle narodeniny. Želáme mu veľa zdravia, šťastia a plno pekných básniček pre deti.

Redakcia Slniečka

Zavoláme mame

Dneska zavoláme
do cukrárne mame.
Ktože ju to volá?
Nech si hlavu láme!

Nikdy do cukrárne
nevoláme márne.
Mama povie: „Synku,
máš chuť na pusinku?“

„Ja chcem cukrárenskú,
a nie takú ženskú.
Sestra aj z tých, aj z tých,
ja len z naozajstných.“

JÁN TURAN

Ilustroval JÁN LENGYEL

Mamičkine počty

Jeden, to je, keď si sám,
keď ti jeden božtek dám,
jediný božek na líčko.
Jeden, to je máličko.
Jeden, to je najmenej:
sám plač, aj sám sa smej!
S bračekom nám bude hej!
S ním budete dvaja.
Dvom sa krásne haja.

Úle na jar

Od apríla bzučia úle,
včely letia na marhule.
V máji kvitnú agáty,
máj je kvetmi bohatý.
A keď kvitne repka,
zlatý lán si šepká:
„Bude medu, bude!“
Sladko včelín hudie.

Zavoláme mame...

Vlk a Červená čiapočka

Stoj, Červená čiapočka,
vari starká nepočká?
Daj mi z toho košíčka
dobrot aspoň trošička!

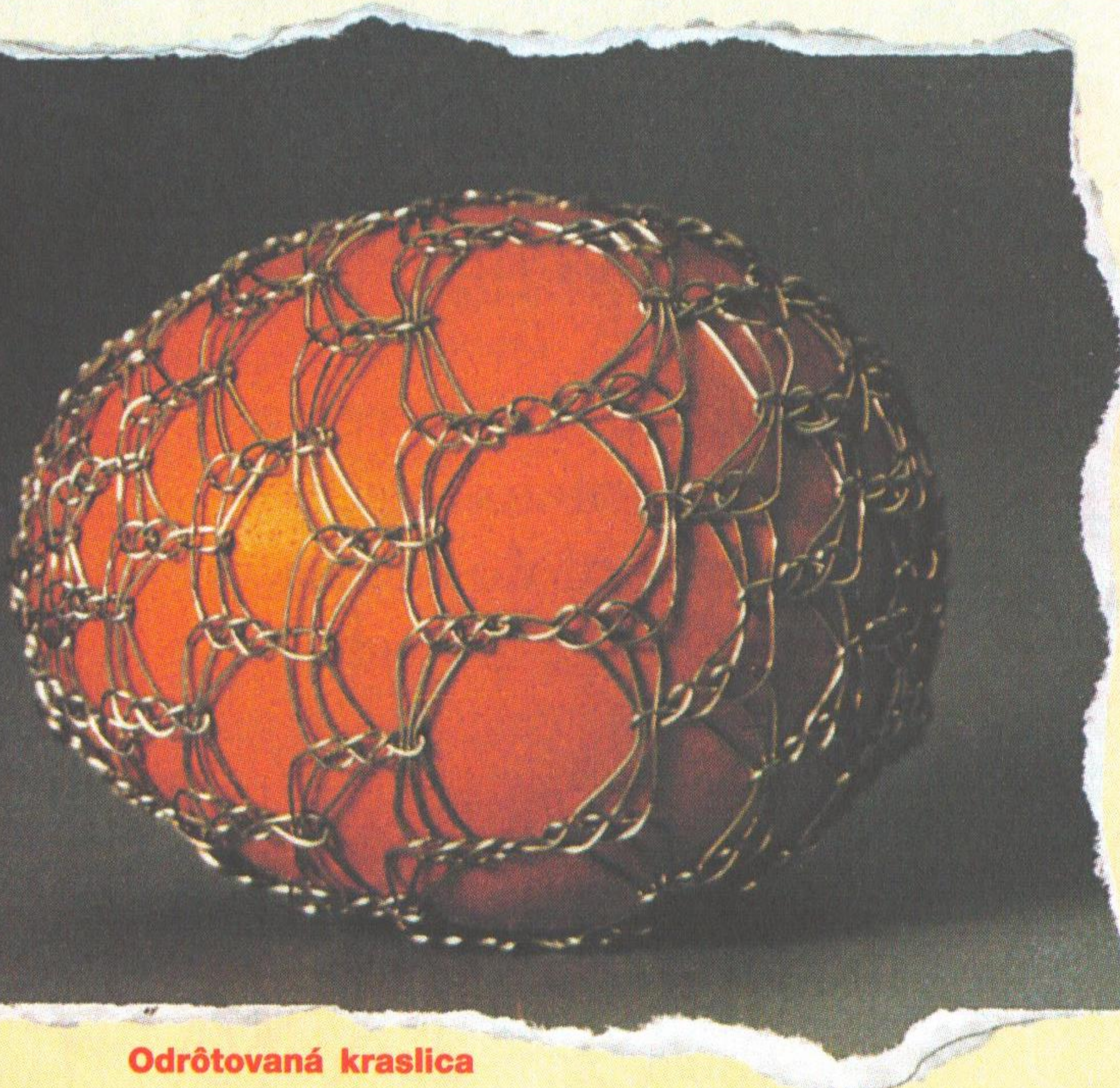
Vlík, ty si na rozum,
alebo si vypil rum!
Tie dobroty z košíčka
smie jesť iba babička.

Orechy

Dozrejú nám orechy,
pocupocú zo strechy,
pocupocú do mecha,
budeže to potecha!
Cup, oriešky,
cup-cup-cup,
ja predávam,
ty si kúp!

Privolávanie jari

Matej ľady láme,
my jar privoláme,
privoláme slnko,
nech vyklíči zrnko,
a keď je už teplunko,
vybehneme na slnko.

Odrôtovaná kraslica

VLADIMÍR FERKO

"Drotári, drotári..."

Ludia na hornatom Slovensku sa oddávajú na živili roľníctvom a pastierstvom, neskôr drevorubačstvom, uhliarstvom, rybárstvom i vtáčníctvom. Zručnejší majstri spracovávali na rozmanité výrobky drevo, hlinu, kožu i kov. Po celom Slovensku sa cibřili staré a vznikali nové remeslá a živnosti, medzi nimi i drotárstvo.

Niekedy začiatkom 17. storočia, v tom bezútešnom čase všeobecnej biedy, vzal ktorýsi muž po prvý raz do ruky kotúč drôtu a pomyslel si, že by ho azda mohol uživiť. Pribral si šidlo a klieštiky, zavandroval do susednej dediny a núkal sa ľuďom, že im podrôtuje, opraví poškodený hlinený riad.

Narodil sa drotár.

Za desaťročia sa sprvu príležitostné remeslo zmenilo na hlavné zamestnanie hornopo-

važských mužov. Tak si ľudia sami hľadali a našli pomoc, keď ich pôda nemohla všetkých uživiť. Spisovateľ Anton Bielek (1857–1911) priliehavo nazval severozápadnú časť Slovenska Drotáriou. Tvorilo ju 158 miest, dedín a osád. V čase najväčšej drotárskej slávy odchádzalo z Drotárie do sveta každý rok vyše desaťtisíc drotárov.

**„Drotári, drotári, ako divé husi,
po tem širém svece potúkac sa musí.“**

**Kapsú si possele, vrecom sa prikryje,
ešše sa mu, ešše, o frajérce snije.“**

Neskôr vznikla ešte jedna menšia „Drotária“ na Spiši. Tvorili ju obce Kamienska, Jarabina, Stráňany, Litmanová, Veľký a Malý Lipník, Hraničné, Kremná a Sulín v Zmagurí.

Spočiatku boli drotármi len najchudobnejší mládenci a dievky sa za nich nechceli vydávať. Keď sa drotári v širom svete dobre uplatnili, znamenite zarábali, ba mnohí aj zbohatli, dievky začali spievať inak:

**„Kukala kukučka okolo chotára,
daj mi, Bože, daj mi frajera drotára.“**

**Frajera drotára za dobrého muža,
abych bola pekná jak v záhrade ruža.“**

Drotári sa vo svete pozoruhodne rýchlo zorientovali. Naučili sa cudzie jazyky, dobre si všímali rôzne zvyky a obyčaje, ale najmä potreby trhu. Keď zistili, že na jarmokoch, ale i v obchodoch chýbajú rôzne potreby pre domácnosť, začali ich vyrábať. Všimli si napríklad, že vtedajšie žehličky, zvané piglajsty (plnili sa žeravým uhlím), často popália stôl, ba neraz spôsobujú požiar. Šikovne zmajstrovali z drôtu pod žehličku podstavec a gazdinky mali po starosti. Tak by sme mohli vyratúvať dlho, veď počet drotárskych výrobkov bol naozaj široký. Drotárski podnikatelia Hunčík a Krutošík, ktorí mali továreň v Moskve, vydali roku 1910 päťstostranový štvorfa-

rebný katalóg svojich výrobkov. Taký veľký katalóg nemá v súčasnosti ani jedna slovenská firma. V továrni vyrábali pasce na myši, potkany, tchory a kuny, klietky pre vtáky, cedidlá, rámičky na obrázky, vešiaky, lyžičníky, záľahu ďalších rozmanitých výrobkov z plechu, ba aj krásne samovary. Jozef Holánik Bakel z Dlhého Poľa vyrábal vo Varšave okrem každodenných potrieb pre domácnosti a reštaurácie aj umelecké výrobky z postriebreného i pozláteného drôtu, za ktoré dostal na Svetovej výstave v Ríme (1911) najvyšší ocenenie – Gran premio a zlatú medailu.

Drotári prenikli do celej Európy, do Severnej i Južnej Ameriky, do Ázie, poniektorí aj do Afriky a Austrálie. Na výstavách získali mnoho medailí a ocenení, založili vo svete vyše 400 drotárskych podnikov. Viaceré z nich (v USA) existujú dodnes.

Drotári našli východisko

z biedy. Stvorili nielen unikátne remeslo, ale i hospodársky zázrak, keď svoju chudobnú stolicu zmenili na najbohatšiu. Odvážne prenikali i na svetové trhy (Petrohrad, Varšava, Viedeň). Spoznali význam reklamy, pozdvihli seba a svoj rodný kraj. Napísali svojráznu kapitolu do dejín európskych remesiel a obchodu.

Keď továrne začali vo veľkom vyrábať lac-

Budatínsky zámok – sídlo drotárskeho múzea

nejšie potreby pre domácnosť, drotárstvo ako remeslo zaniklo. Nie celkom. Jeden jeho korienok zostal živý a vykličil, takže na sklonku druhého tisícročia máme na Slovensku (chvalabohu!) zasa niekoľko desiatok drotárov-výtvárikov. Ladislav Jurovatý pletie krásne podnosy a košíky, Remígia Biskupská vytvára elegantné kolekcie šperkov, Ladislav Mikulík pletie pôvabné drôtené postavičky, ba aj celý betlehem, jeho diela už obdivovali aj na mnohých výstavách v zahraničí. Medzi drotárov-umelcov patrí aj Jaroslav Drotár (vlastným menom), akademický sochár, ktorý z drôtu pletie pôsobivé diela inšpirované kozmickými objektmi. A v hlohovskej Drôtovni vyrábajú krásne drôtené umelecké výrobky, o ktoré je vo svete veľký záujem.

Staré i nové výrobky drotárskeho remesla, rozličné dokumenty a dobové pamiatky opatrujú v Považskom múzeu, v niekdajšom kaštieli grófa Čákiho v Žiline-Budatíne.

Je to jediné múzeum drotárstva na svete.

Práca umeleckého drotára J. Holánika-Bakela

Svetozár Hurban Vajanský o drotároch

„Boli sme vo Varšave. Varšava patrí nesporne k najkrajším mestám Európy, špatená je iba odkrytými kanálmi a sochou Kopernika. Chudák hvezdár! Do ruky sochy dali veľkú varešku na robenie vajcového snehu, má ona predstavovať vesmír! Na prvý pohľad myslel som, že Varšaviaci zvečnili niektorého z mojich rodákov, drotárov, ktorí jedine sa starajú, aby slovenské meno prešlo za hranice. Naozaj klieštiky drotárov vykonali v tomto ohľade viac ako pero spisovateľov.“

Národné noviny (1881)

V knihe o drotároch (Svetom, moje, svetom, 1985) som napísal, že keď raz budú dedovia svojim vnukom rozprávať o drotároch, nejuden príbeh im bude znieť neuveriteľne ako rozprávka z Tisíc a jednej noci.

Nejudnu z tých neuveriteľných vecí som zažil aj ja. Videl som bambusovú (dutú) palicu, v ktorej drotári prepašovali zlaté ruble, videl som drahocenný sobolí kožuch so striebornými gombíkmi, ktorý si do mojej rodnej dediny priniesla Ruska, manželka drotára Džavíka, videl som parádne nástenné hodiny z Viedne, New Yorku i Vladivostoku,

Z drotárskej krošne

Na rozmanitých výstavách po svete získali drotári za svoje umelecké výtvary z drôtu 45 zlatých, 38 strieborných a 4 bronzové medaily. Najcennejšie trofeje boli zo svetových výstav v Londýne, Paríži a Ríme. Diplom Jozefa Holánika Bakela (Gran premio a zlatá medaila v Ríme z roku 1911) je vystavený v Drotárskom múzeu v Žiline-Budatíne.

Mnohí drotári si z cudziny priviedli manželky – Rakúšanky, Švajčiarky, Rusky, Nemky, Maďarky, Poľky. Pavel Džavík mal za ženu dcéru moskovského zlatníka, Juraj Džavík dcéru generála Baratova a Juraj Dotčár (v Samare) dcéru bohatého nemeckého obchodníka. Štefan Lago si priviedol ženu spoza Chabarovska a drotár Kuzmík si na trhu v Palestíne kúpil mohamedánske dievča.

Drotáreň Vincenta Korčeka z Dlhého Poľa navštívil roku 1904 v Moskve ruský cár. Drotár Ján Hlavoň z Kolárovcí sa vo Viedni na ulici stretol s cisárom, ktorý mu podaroval havanskú cigaru.

Medzi najslávnejšie drotárske výrobky (pravda iba v drotárskych rozprávkach) patrí most cez Dunaj, ktorý zo strieborného drôtu uplietlo pre cisára tisíc viedenských drotárov. Iným rozprávkovým výrobkom je kolíska (taktiež zo strieborného drôtu), ktorá sa

Drôtované papagáje

neustále kolísala, určená vraj bola pre syna cisárovnej Márie Terézie Jozefa. Tretím (skutočným) výrobkom je kreslo-trón pre kráľovnú krásy, ktorý pre Miss USA uplietli slovenskí drotári žijúci v Amerike.

Mnohí drotári vo svete zbohatli a skoro všetci boli národovcami, vlastencami. Aj Martin Chalan z Vysokej nad Kysucou, ktorého sté narodeniny (12. november 1953) vyhlásil mešťanosta New Yorku za „Martin Chalan Day“.

Platinový svietnik

ktoré si domov poprinášali drotári, šijacie stroje, slnečníky, prvé gramofóny a na povale u Korňanovcov záľahu sobích parohov.

Odkiaľ sa tam vzali? A načo?

Keď v Rusku koncom prvej svetovej vojny vypukli nepokoje, mnohí drotári sa usilovali zachrániť svoj majetok. V Irkutsku, na brehu Bajkalského jazera, sa situácia tak vyostřila, že drotár-podnikateľ Korňan rýchlo predal svoju drotáreň. Keďže kupec nemal zlato ani ruble, zaplatil sobími parohmi, ktoré sú na Sibíri drahocenným liečivom. Korňan ich šťastlivo dopratal domov, tam aj spráchniveli, lebo v Európe nik tento zázračný životabudič nepoznal, nemal ho komu predať.

Drotár Umrián v podobnej núdzi, keď mu išlo o život, predal svoju „masterskú“ (dielňu) za veľký „strieborný“ trojramenný svietnik. Putoval s ním zo Sibíri domov, do Veľkého Rovného, a stadiaľ do Ameriky, kde sa chcel usadiť, založiť si v New Yorku dielňu. Kde však vziať potrebné doláre? Vzal ťažký svietnik a šiel ku zlatníkovi. Tam ho čakalo najväčšie prekvapenie v jeho živote. Zlatník zistil, že svietnik nie je zo striebra, ale z rýdzej platiny, ktorá bola v tom čase dvanásťkrát drahšia ako čisté striebro.

Drotárskemu podnikateľovi Umriánovi platinový svietnik v Amerike veľmi uľahčil život.

POVEŠŤ O ŠAŠOVSKOM HRADĚ

Mocný a bohatý bol pán zvolenského hradu. Kam len pozrel, všetko bolo jeho – polia, lúky, lesy. Nemal len jedno – obrovského medveďa, ktorý žil v týchto lesoch a ktorý sa vždy vyšmykol z rúk jeho lovcov. Jedného dňa posol oznámil, že na hrad zavíta sám kráľ...

Šášov hrad začali neskôr ľudia nazývať ŠAŠOV. Dnes sú z neho len zrúcaniny. Pokiaľ sa nerozpadnú, dovtedy bude žiť povesť o odvážnom šášovi, ktorý sa za bitku vypomstil svojmu pánovi tým, že mu zachránil život.

Napísal MILAN URBANOVIČ

JÁN BEŇO So starkou

Ilustrovala
VIERA KARDELISOVÁ

„Ešte je zima, zostanem so starkou,“ povedal chlapec. Myslel pritom na psa Alíka. Starká čiže prababka musí dovariť nedeľný obed, čo by pri nej robil?

Favorit odviezol Jurkových rodičov, babku i dedka na termálne kúpalisko. Potom pred bránou zastal starý moskvič ujojho brata. Teta s ujom sa odviezli do kostola. A starkej vnučka Terenka sa ešte predtým odbicyklovala ku kamarátke.

Na dvore zostal iba Jurko so psami a so sliepkami. Alíkova mama Burina sedí na podstení pred zasklenou verandou. Chlapec hádže kamienky a Alík mu ich poslušne prináša.

Zrazu Burina kratučko zabreše. O chvíľu ešte raz. Je to naozaj zvláštne, lebo nikto nejde do dvora. Ani na ulici nikoho nevidieť.

Alík sa rozbehne k matke.

„Zostaň!“ volá za ním Jurko. „Ideme k zajacom.“

Keď príde ku psom, tie už vrtia chvostmi, krúčia sa a akosi čudne kňučia.

„Starká, Alík sa so mnou nechce hrať!“ volá Jurko.

Burina labou škrabe na dvere.

„Starká, starká!“ volá Jurko, ale tá sa neozýva. To je čudné...

Čo sa stalo? Chlapec rýchlo otvorí dvere na verandu.

„Starká, kde ste?“

Dvere do kuchyne sú otvorené a zvnútra počuť zvuky, ktoré Jurka ľakajú. Stojí na verande ako stĺp a bojí sa ísť ďalej.

„Ach, Bože... Ako ja takto...“

Jurkovi stiahlo hrdlo. Pomaly vojde do kuchyne. Starká nehybne leží vedľa pohovky. Zomrela! Zomiera a ja sám, čo tu ja sám... To je strašné! volá Jurko bez hlasu, ale v hlave sa mu všetko ozýva. Rýchle vybehne na podstenie a kričí z celej sily:

„Podte sem niekto, rýchlo! Starká je na zemi, moja starká...“

Burina zakňučí a behá do kruhu. Alík natiahol uši, akoby bol načúval, či sa Jur-

kovi niekto neozve. Ale nijaké zvuky nepočuť. „Oni si odídu a čo ja...“ chlapcovi sťahuje kútiky úst, ale plač neprichádza. A znova do tej strašnej kuchyne...

Starká leží a jajká. Jurko si vzdychne. Potom zdvihne starkej barličku, ktorá leží vedľa. Pred Vianocami spadla a na nohe mala sadru. Predtým chodila ťažko, potom ešte ťažšie.

„Tu máte, starká,“ podáva chlapec prababke barličku.

Starká na ňu ani nepozrie. Útrpne hľadí do plafónu.

„Čo vám je, čo vám je, povedzte!“

„Veď vidíš, všetko ma bolí... Ani zdvihnúť sa nemôžem.“

Jurko sa cíti celkom bezmocný, znovu len babke podáva barličku.

„Tá mi je teraz nanič... Zdvihnúť by ma... bolo treba. Ale ako... Kohože tu... privoláš...“

„Ja vám pomôžem...“

Jurko chytí starkú za ľavú ruku. Ťahá ju z celej sily. Starenka sa horko-ťažko zdvihne na lakte.

„Keby bolo... dačo pod hlavu... Dones mi vankúš!“

Jurko sa náhli dopredu, kde bývajú ujojci. Starká za ním volá:

„Nie ta, z mojej izbičky...“

Psy kňučia za dverami. Psy starkej nepomôžu, ale Jurko musí. Beží po schodíkoch do starkinej izbičky. Pošmykne sa, zachytí sa rukou a udrie si nohu pod kolenom. Starká leží, ale počuje dobre.

„Čo je? Čo sa ti stalo?“

„Nič, trochu som sa... udrel,“ smrká Jurko.

Odrazu sa mu zdá, že je ten najmenší prváčik na svete. Musí však na posteli odtiahnuť deku a priniesť starkej vankúš. Ach, veď zase leží na zemi! Vôbec sa nehýbe, ani nevzdychá!

„Starká, vankúš, starká!“

„Počujem, počujem... Počkaj, trochu sa na dvihnem.“

Pomaly sa zdvihne na lakte. Jurko jej strká pod chrbát vankúš. Rukami, nohami, ba aj hlavou.

„Teraz už nezomriete?“

„Zomriem vtedy, keď príde môj čas,“ povie babka prísne. „Dones mi radšej deku. Musíme vyčkať, kým sa niekto nevráti.“

Jurko vlečie do kuchyne deku. Ťahá ju za sebou ako draka s dlhokánskym chvostom. Poprikrýva starkú, ako vie.

„Choď si pobehať na dvor,“ zašepká starká.

„Idem len na chvíľu predo dvere. Hneď sa vrátim, spolu nám bude predsa len veselšie,“ hovorí chlapec.

Vyjde z verandy a dohovára psom:

„Fuj, vôbec ste mi nepomohli. Čo keby ste tak boli preskočili bráničku a niekoho priviedli! Teraz strážte dom a buďte ticho! Rozumeli ste?“

Chlapec ešte raz prísne pozrie na psom a vojde do kuchyne.

Starká má privreté oči.

„Prilož ešte do sporáka,“ povie chlapcovi, ale oči neotvára.

Jurko vezme handru a otvorí horúce dverka. Lopatkou priloží tri kúsky uhlia a zatvorí. Vytiahne sa na pohovku a pozoruje starkú. Spod deky jej trčí iba hlava. Vyzerá ako malé dievčatko. Jurko má strach a tá protivná noha neprestáva bolieť. Chytá ho clivota. Zdá sa mu, že odrazu priveľmi narástol.

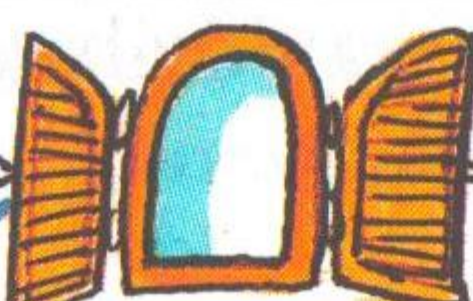
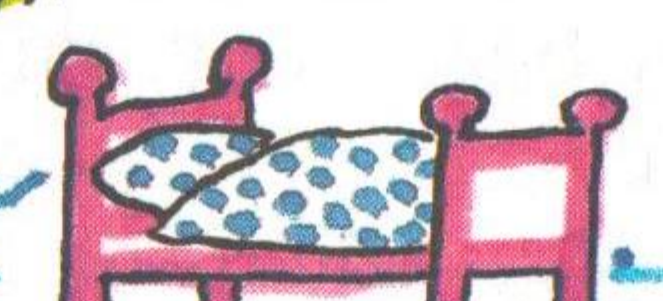

Malovaná písanka

Lesný mužíček každú

jeseň vojde do svojho v starom dube,

porabvára a šup do . Môže si

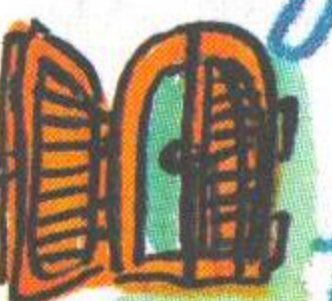
potom padať , kviliť Meluxína,

nič necíti, nič nepočuje. Prebúdza sa až

na jar, keď mu pred kabričkuje

 „Vstávať, spachtoš!“ zaklopal

Majkovi aj tohto roku. Mužíček otvoril

, vyxel von, no čo videl, ho nepoteši-

lo. Všade pusto, šedo, nikde živého tvo-

ra. „Vári tu nebude takto smutno,“

poškrabal sa mužíček za . Potom

na gaštany a agáty rozvešal biele

a „Majáles, vstup voľný.“ Lenže

Majko;
obnovenie;
sme;
lampion

nikto neprichádzal. Vtedy si spomenul
na svoje . Zahral na nich rax, dva, a
už spoxa vykuklo , no zeme vy-
skočila . „Začína majáles,“ zašveli-
li a poobliekali sa do krásnych .
Jedny do ružových, druhé do zelených,
treťou do bielych. A potom sa už všetko
veselilo, tancovalo, spievalo. A aby mu-
zika bola ešte veselšia, začali do nej vy-
xváňať aj xvončeky .

NAPÍŠAL: JÁN DONOVAL NAMAĽOVALA: D. ONDREIČKOVÁ

skoranos
plagát;
DOMAĽUJ!

O koníkovi na starodávnom obraze

V izbe jednej milej starej panej nad parádnym bielozníkom visel starodávny obraz. Na obraze bol namaľovaný krásny biely koník. Bol celý ako by z bieleho atlasu. To je látka, z ktorej si baletky šijú svoje črievičky. Koník mal červený kantárik, vybijaný určite čistým striebrom. Ušľachtilú hlavu držal hrdo vztýčenú. Biela hriva sa mu vlnila. Chvost mu padal až na zem. A určite mal zlaté podkovičky, tie mu však nebolo vidno, lebo stál v zelenej paži až po kónské kolená. Hneď za ním bol na starodávnom obraze hustý les. Z lesa trčala ozrutná skala. Na skale stála prastará veža.

A hore na veži, úplne pod špicatou strechou, boli naozajstné hracie hodiny, ktoré však ani netikali, ani nehrali.

„Vy ste už asi navždy onemeli,“ občas im vravela milá stará pani. „Nebyť krásneho bieleho koníka, hneď by som vás šuchla pod bielozník!“

Milá stará pani mala raz významné veľmi okrúhle narodeniny.

„Veľa zdravia a sto ďalších rokov,“ prišiel jej zaželať malý chlapec od susedov.

Prítomn ustavične pozeral na starodávny obraz.

„To je krásny koník,“ povedal s obdivom.

„Veru je,“ prikývla milá stará pani a ponúkla chlapca tvarohovými koláčikmi.

„Aj tá stará veža,“ dodal chlapec a hneď si vzal jeden koláčik. „A prečo tie hodiny netikajú?“ spýtal sa.

„Keby som ja vedela,“ vzdychla si milá stará pani.

Ilustrovala

KATARÍNA ŠEVĽELOVÁ

„Stále si želim, aby mi aspoň raz v živote zatikali. A k tomu aj zahráli. Lebo to je obraz po mojom pradedkovi a hodiny na veži mu vraj kedysi hrali veľmi múdru pesničku.“

„To je veľká škoda, že vám nehrajú,“ slušne si chlapec vzal ďalší koláčik. „Prečo ich niekto neopraví?“

„Opravovalo ich už desať skúsených hodinárov. I jeden obuvnícky majster. Ten mi tvrdil, že keď vie opraviť topánky, dokáže opraviť i moje hodiny. Ale nedokázal. Nevieš si predstaviť ako ma to mrzí!“

„Aj mňa,“ chlapec si vzal posledný tvarohový koláčik.

Milá stará pani sa rozhodla, že chlapcovi, ktorý sa takto pekne vypytuje, hneď pripraví aj niečo navyše.

„Môhlo by to byť aj vtáčie mlieko. Len chvíľu počkaj!“ povedala a odišla do kuchyne.

Chlapec podišiel k parádnemu bielozníku a šikovne sa naň vyškríbal. Potom sa naklonil k bielemu koníkovi a povedal:

„Mám veľmi dôležitú otázku. Nevieš ani náhodou, ako treba opraviť hodiny na prastarej veži, aby zasa tikali a aspoň raz milej starej panej zahráli svoju múdru pesničku?“

„To náhodou viem úplne presne,“ prekvapujúco odvetil krásny biely koník.

„Tak prečo si to už dávno neprezradil desiatim hodinárom a jednému obuvníckemu majstrovi?“ úprimne sa začudoval chlapec.

„Lebo sa ma na to nepýtali,“ povedal koník. „Ty si prvý, komu to zišlo na um. Ale aj tak je to zbytočné, lebo si ešte malý.“

„Nemám rád, keď niekto takto hovorí chlapcom, ktorí chcú niečo opraviť,“ zachmúril sa chlapec.

„Tak dobre,“ pohodil koník hlavou. „Prastarú vežu treba postaviť na špicatú strechu. Dobré ňou potriaš a vrátiť rýchlo nazad.“

Chlapec chytrou zvesil starodávny obraz zo steny. Obrátil ho hore nohami.

„Prastará veža! Teraz stojíš na špicatej streche! Jasné?!“ povedal. Potom obrazom dobre potriasol, až vo veži zahrkotalo. Obraz otočil nazad, zavesil ho na miesto a zoskočil z bielozníka. Už bol najvyšší čas.

Milá stará pani práve niesla z kuchyne do izby niečo, čo voňalo vanilkou. Položila mištičku pred chlapca na stôl a povedala:

„Myslím, že si tu aj poskakoval. To ma teší, že tak pekne oslavuješ moje okrúhle narodeniny.“

Len čo to povedala – tiky tak, tiky tak! – hodiny na prastarej veži začali tikať.

„Pozrime sa,“ začudovala sa milá stará pani. „Hodiny sa sa-

močinne opravili, aby tiež oslávili moje okrúhle narodeniny! Možno, že mi aj zahrajú.“

„Iste,“ povedal chlapec a začal chlipkať vtáčie mlieko. „Ale iba preto, že je na obraze krásny biely koník!“

Hodiny na veži spustili: bim-bam, bim-bam. Krásny biely koník začal klusať na mieste. Klopky, klop! Klopky, klop! Akoby aj on bol býval na hodinový strojček.

Ano, teraz mohol každý jasne vidieť, že má naozaj zlaté podkovičky.

A hodiny už aj hrali:

Hráme na vysokej veži,
že čas veľmi rýchlo beží.
Nemyslíme si o nikom,
že ho dohoní s koníkom!

Potom dohrali. Krásny biely koník znova stál bez pohnutia. Akoby nebol vedel urobiť ani len jeden kónský krôčik.

Milá stará pani akosi clivo zatlieskala hodinám i koníkovi. Povedala:

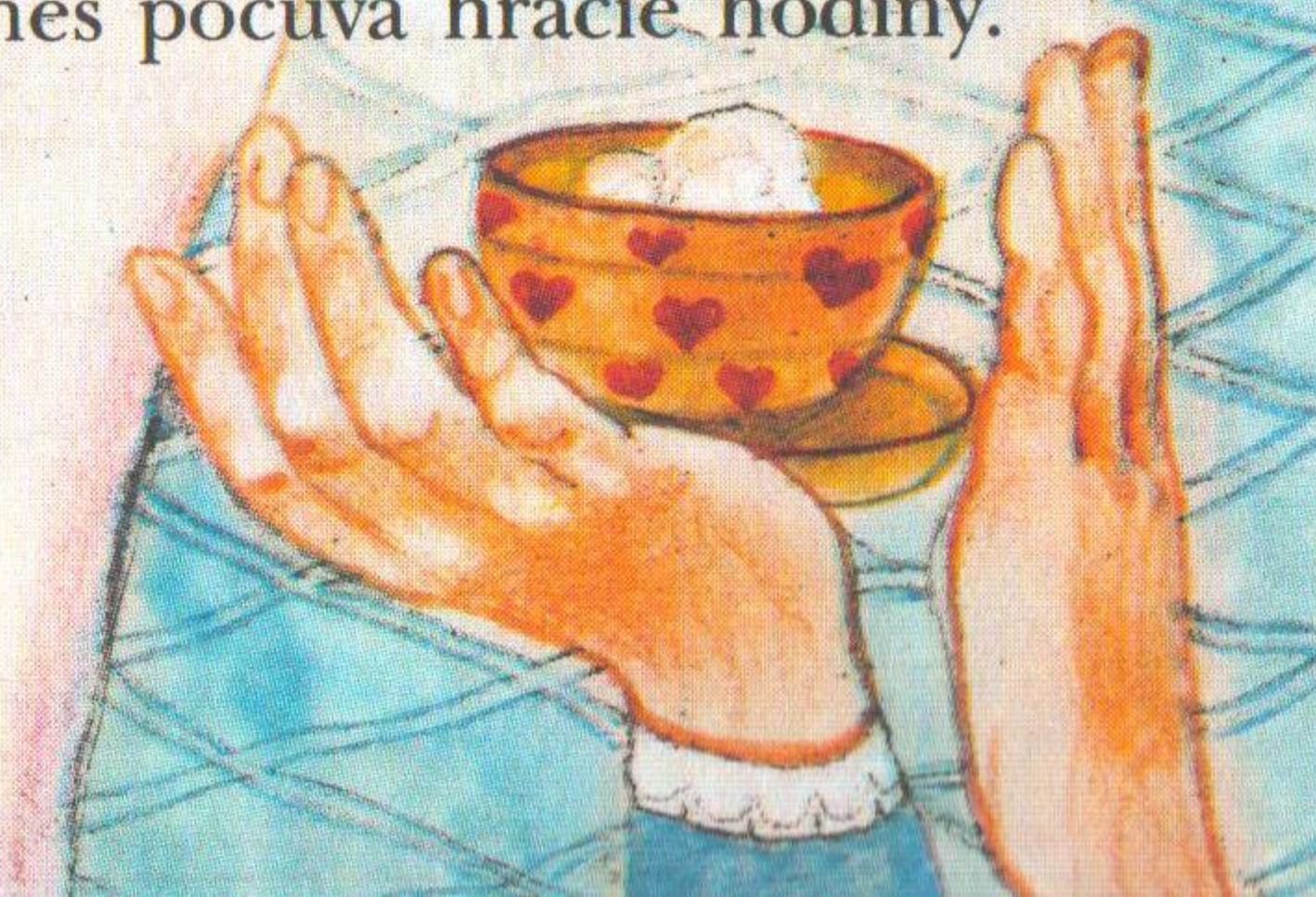
„Áno, je to pesnička, ktorú som naozaj potrebovala raz v živote počuť. Áno, je múdra.“

A potom obraz s hracími hodinami, s prastarou vežou, s ozrutnou skalou a s krásnym bielym koníkom chlapcovi darovala.

„Pozeraj sa naň rád a často ho počúvaj,“ povedala.

„Ďakujem, ďakujem,“ potešil sa chlapec.

A dodnes má ten starodávny obraz. A pozerá sa na krásneho bieleho koníka. A dodnes počúva hracie hodiny.

Máj, pôjdem v háj!

▲ Ľudia odjakživa považovali máj za najkrajší mesiac roka. Slniečny, teplý, zelený a voňavý, plný bzukotu a vtáčieho spevu. Väčšina operencov má už prvé svadobné nahováračky za sebou. Hniezda sú hotové a niektoré plné vajíčok. „Šikovnejšie“ už vysedeli mladé. Zo zimovísk však ešte stále prilietajú naše najkrajšie sfarbené vtáky, ktoré svojou pestrosťou môžu pokojne súperiť s tropickými vtákmi: žltá-čierna vlha, tyrkysovo-modro-hnedá krakľa belasá aj podobne sfarbený včelárík zlatý. Kukučky prilietajú medzi poslednými. Hniezda si nestavajú, každé kukučka sa vykľuje v inom cudzom hniezde. Všetky sa však na jeseň stretávajú vo svojom zimovisku.

Slimák poštarík

▲ Možno ste pri jarých vychádzkach naďabili v lese pod hrabankou na kopytník, nenápadnú nízku rastlinu s tuhými listami v tvare konského kopyta. Lísty prezimovali a čakali na prvé jaré lúče, aby vo svojej chemickej továrni vyrobili výživu pre ružovo-fialový zvončekovitý kvietok. Korenisto vonia a možno práve vôňou láka slimáky. Pochutia si na mäsitom kvietku a pri obhryzkávaní prenesú z kvietka na kvietok peľ. Nie je to také rýchle opelenie ako na včelích nôžkach, ale je rovnako účinné. Slimáky svedomito roznášajú peľ, a preto sa kopytník v našich listnatých aj zmiešaných lesoch cíti ako doma.

Noc strig

▲ Ešte pred dvesto rokmi sa ľudia v noci pred prvým májom veľmi nevyspali. Od strachu nezažmurili ani oka. Bola to stridžia noc. Strigy so strigôňmi sa stretávali na krížnych cestách a na bosoráckych vrchoch. Odtiaľ sa rozlietali po okolí: strigôni pričarovali na vinice mráz a strigy zo zeleného žita zlízali rosu a štavnatý žír. Kde mali šikovných pastierov, tam mohli pokojne spať. Pastieri chodili po dedine, práskali bičom a takto odháňali strigy. Niektorí gazdovia verili, že svoje gazdovstvo ochránia pred bosorkami konárkami borievčia. Vešali si ich pod strechu a na dvere.

LISTY OD VÁS

☒ Raz v parku sa hádali stromy, ktorý z nich je najdôležitejší. Lipa vraví: „Ja som najdôležitejšia, lebo z mojich kvetov varia ľudia čaj!“ Statný javor vraví: „Z môjho dreva sa vyrábajú husle!“ „O mne píšú básnici básne!“ skočila mu do reči breza. „Z mojich plodov si deti robia hračky!“ kričal gaštan. „A na mojich plodoch si pochutnávajú ľudia.“ nedal sa orech. Počul ich chlapec a tšil ich: „Prestaňte sa hádať! Všetky ste pre nás veľmi dôležité!“ Stromy ho počúvli a ostali ticho.

Tento príbeh nám napísala Zuzana Vasilová z Humenného. Tešíme sa na vaše ďalšie listy.

Mačence z hradu

▲ Ak nie je človek poľovník alebo horár, málokedy sa mu pošťastí stretnúť v lese divú mačku. Je to samotárka a na lov sa vyberá až za šera. Ľudským cestičkám sa vyhýba. Dobré sa cíti v suchých dúbavách a bučinách, cez deň sa ukrýva v podzemnom brlohu alebo v dutine stromu. V apríli prichádzajú na svet mačiatka. Divá mačka je tou najstarostlivejšou mamou. Niekedy si zariadi detskú izbičku v jazvečom brlohu. Starý jazvečí hrad má pod zemou chodbičky dlhé niekoľko desiatok metrov. Keď sa v jednej chodbe narodí jazvečiatka a niekoľko metrov ďalej mačiatka, ani jedným to neprekáža.

Pre tých, ktorí sa v Slniečku radi stretávajú s Deťmi v zelenom, máme dobrú správu. V Národnom literárnom centre, v edícii Slniečko, vyšla knižka spisovateľky Marty Šurinovej a volá sa presne tak ako jej rubrika v našom časopise DETI V ZELENOM. Ak chcete mať túto knižku stále pri sebe, môžete si ju objednať na adrese: HREBENDA, KNIŽNÁ DISTRIBÚCIA, Hurbanovo nám. č. 3, 815 89 Bratislava. Jej cena je 154,- Sk.

SLNIEČKO

PINKY a BUM

huby po daždi

više DANIEL HEVIER
ilustruje PETER CPIN

Pinky Bum nebol veľmi prírodný človek. Mal rád prírodu, ale práve preto ju nechcel príliš často otravovať. Preto sme ho mohli iba veľmi zriedkavo stretnúť v lese, na lúke alebo pri potôčiku...

Raz sa to však stalo. Uprostred vyzváňania električiek, vytrubovania autobusov skrsla v Pinkyho hlave nesmelá myšlienka: čo by sa tak stalo, keby som si niekedy vyšiel do prírody...

Bol to najprv iba nápadíček, slabučký a ružovučký ako púčik, ktorý sa postupne rozvinul do odhodlania: „Zajtra idem von!“

Zajtra bola sobota, deň ako stvorený na to, aby sa išlo von. Teda – von za mesto, kde vraj bola príroda. Aspoň tak to tvrdili všetci tí ľudia.

Boli to podarení ľudkovia: na chrbtoch mali plecniaky, na nohách ťažké vibrámy a v rukách hrčovité bakule.

„To už áno,“ uznanlivo krútil hlavou Pinky Bum. „Takto má vyzerať pravý milovník prírody.“

Sám Pinky Bum vyzeral trochu ľavý. Na nohách mal iba chatrné sandále, v ruke igelitku s maslovým chlebom a bakaľu mu, pravdaže, chýbala.

Okolo Pinkyho Buma sa ozývali nadšené výkriky: „Detičky, les! Dýchajte zhlboka, aby ste boli zdravé! Mami, môžem preskočiť potok? Nie, Janičko! Mamka, kde si mi dala pivo! Vravel som ti, aby si mi nezabudla zabaliť pivo! Mami, preskočil som potok iba do polovice...“

Pinky Bum sa ponoril radšej do lesa a les ho celkom pohltil. Bolo tam prítmie ako v kine pred premietaním. Bolo tam voňavo a trochu vlhko...

„Ááááááách...“ Pinky Bum sa nadýchol – a vzápätí sa rozkašľal. Na také dávky čistého vzduchu nebol zvyknutý.

V prírode bolo sucho, ale v lese ešte pršalo. Pršalo zo stromov. Pinkymu Bumovi jed-

na kvapka dopadla priamo na konček nosa. Au, to zastudenilo!

Po daždi by mali rásť huby! pomyslel si Pinky Bum. Pinky Bum zo zásady nezbiehal huby. No, ani nie tak zo zásady, ako z neznalosti. Nerozoznal plávku od muchotrávky a kuriatko od dubáka, či ako sa všetky tie potvory volajú!

Ale v tomto lese sa nedalo nevšimáť si huby. Rástli všade. Bolo ich naozaj ako húb po daždi. Pinky Bum sa sklonil nad jeden sympatický hríbik a takto sa mu prihovoril: „No, ako sa voláš, maličky?“

Kým to dopovedal, hríbik už nebol maličký, pretože priamo pred Pinkyho Bumovými očami vyrástol na statný dubák. Ale to Pinky Bum nevedel, pretože nepoznal dubáky.

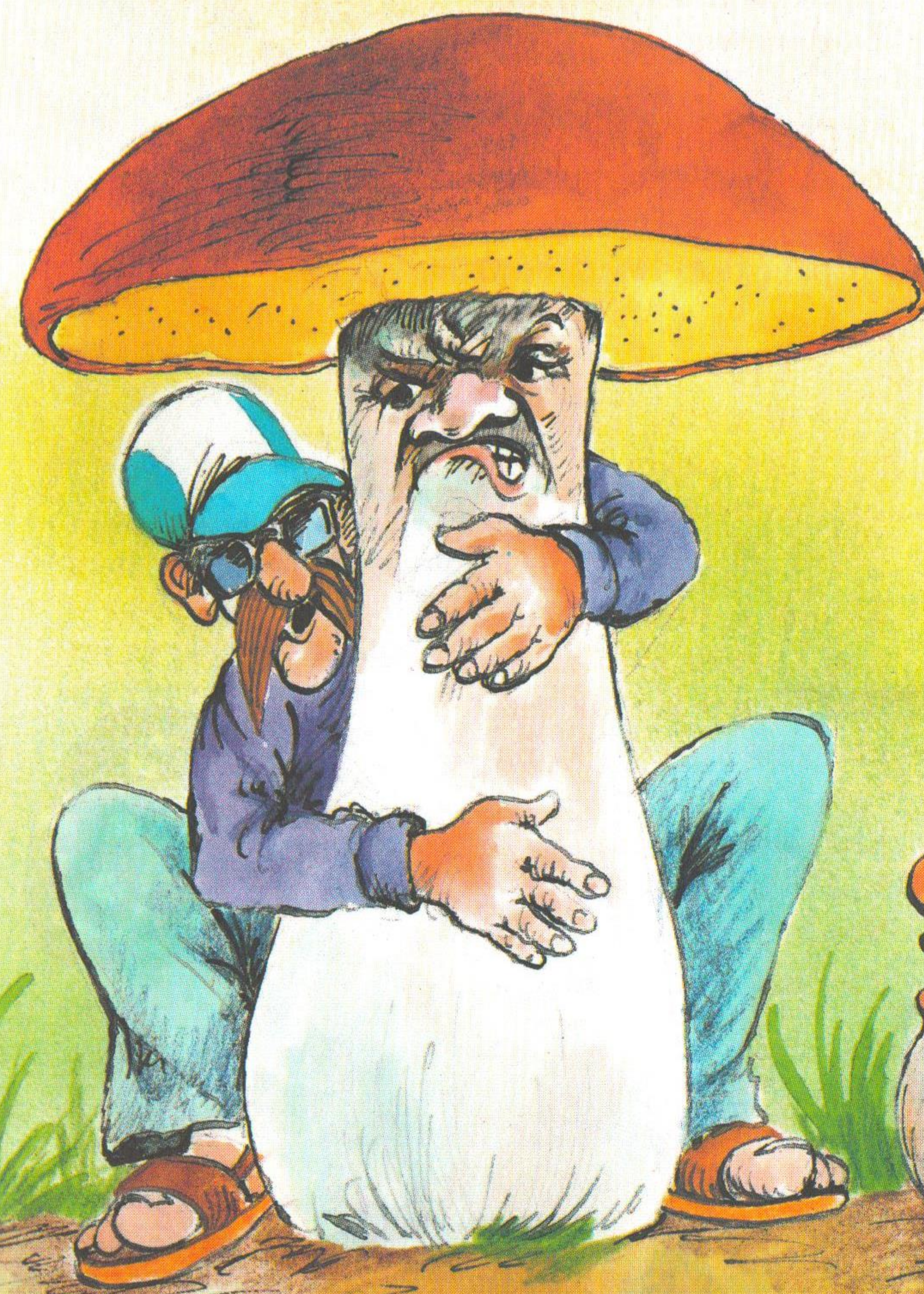
„Ech, zle je to vymyslené,“ vzdychol si Pinky Bum. „Mali tu dať orientačné tabuľky s názvami húb. Brezovec osikový, osikovec brezový a tak... aby sa vedel človek orientovať! Keď mohli povyvesovať tabuľky Kladenie ohňa zakázané, či Neplašte lesnú zver, prečo to nedotiahli do konca?“

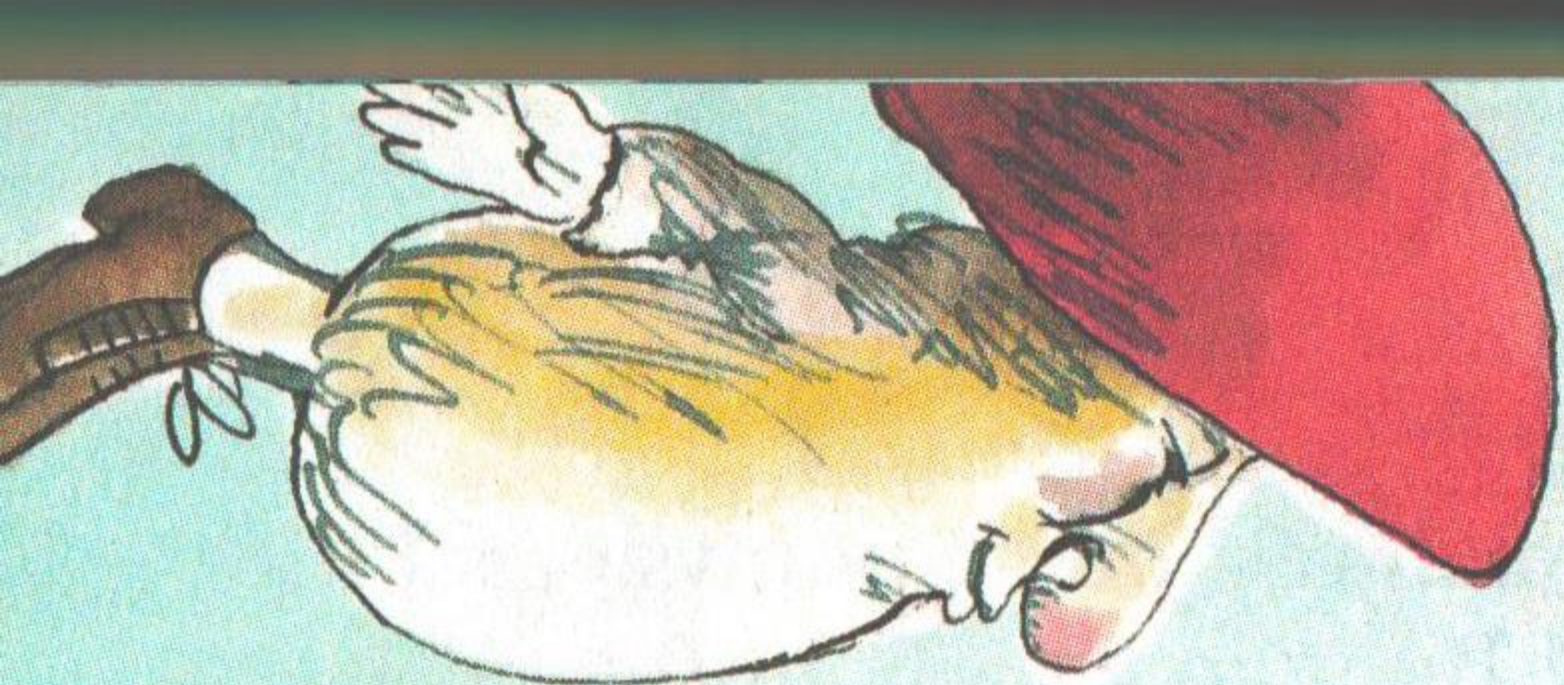
Pinky Bum sa s vrzgotom narovnal – a tu videl ďalší hríb. Taký dlhý, tenký, vysoký... Akoby bol držal diétu!

„Si jedlý, či nejedlý?“ opatrne sa ho opýtal Pinky Bum.

Ale bedľa ani nenaznačila, že je jedlá...

Pinky Bum sa rozhodol, že si huby všimáť nebude a pôjde svojou cestou. Lenže huby si všimali jeho! Plietli sa mu pod nohy, vystrokovali pred ním klobúky, núkali sa mu priamo do ruky.

„Daj pokoj!“ zahnal sa Pinky Bum na jednu mimoriadne otravnú hubu. A možno ani otravná nebola. Možno bola práve jedlá! Pinky Bum sa rozbehol po lese, predieral sa medzi kríkmi, ruky si odieral o trnie...

Keď už nevládal, zastal a dychčal. Vtom za sebou počul dupot. Obzrel sa a zreal: „Pomóóóóóóó!“

Desiatky hríbov utekali za ním. Boli tam dubáky, bubáky, cupáky, fufáky, mumáky... všetky huby, ktoré Pinky Bum nepoznal. Obkolesili ho a pozerali naňho s nemou výčitkou. Prečo si nás nevšímaš?

Čo mal Pinky Bum robiť? Uvažoval asi takto: Keď mi samy skáču do ruky, bolo by nezdvorilé nezobrať ich. Jedlé, nejedlé, všetky do radu. Vezmem ich do hubárskej poradne, a tam mi ich vytriedia.

Roztvoril igelitku a huby mu do nej samy

poskákali. Uveličený Pinky Bum sa pobral domov. Vo chvíli, keď stál na autobus, sa to stalo. Pred Pinkym Bumom sa zjavilo malé stvorenie. Keď hovorím malé, nemám na mysli žiadne dieťa alebo dokonca trpaslíka. Toto bolo naozaj malé: asi desaťcentimetrové. Vyzeralo to ako zmenšený človečik. Taký Janko Hraško, ale na penzii.

„Vráť mi môj klobúk!“ povedal ten mi niatúrny starček.

Bez dovolenia vliezol do igelitky a vyhádzal z nej všetky huby. Nasadil si na hlavu svoj klobúk a dôstojne odkračal. Nebudem to naťahovať: po chvíli bolo po hubách. Rozobrali si ich lesní dedkovia – hubánikovia. Pinky Bum by sa bol od hanby prepadol. Našťastie na tej zástavke nikto nebol, pretože bola už pol roka zrušená a nijaký autobus tam nechodil. Pinky Bum sa vliekol domov a po ceste si mrmlal pod fúzy:

Dajte si pozor na huby!
Nie na to, či sú jedovaté,
dobré si trikrát pozrite,
čo domov z lesa odnášate.

Veď čo ak sú to klobúky,
čo patria malým lesným ľuďkom.
Tí sa vám vedia nazlosť,
rozpáliť dočervena prudko.

Môžu vám dupnúť na nohu,
až všetky hviezdy uvidíte.
Tak pozor na tie klobúky,
ktoré sú zatiaľ v tráve skryté.

Klobúk je taká zvláštna vec,
pod každým jedným býva hlava.
Keď jej ten klobúk vezmete,
náramne rozkričí sa na vás.

Kto nosí také klobúky?
Nuž takí malí pišišvori.
Nesmie ich nikto rozčúliť,
lebo nás vyženú hneď z hory.

Křížovka Slniečka

Ilustruje

PETER CPIN

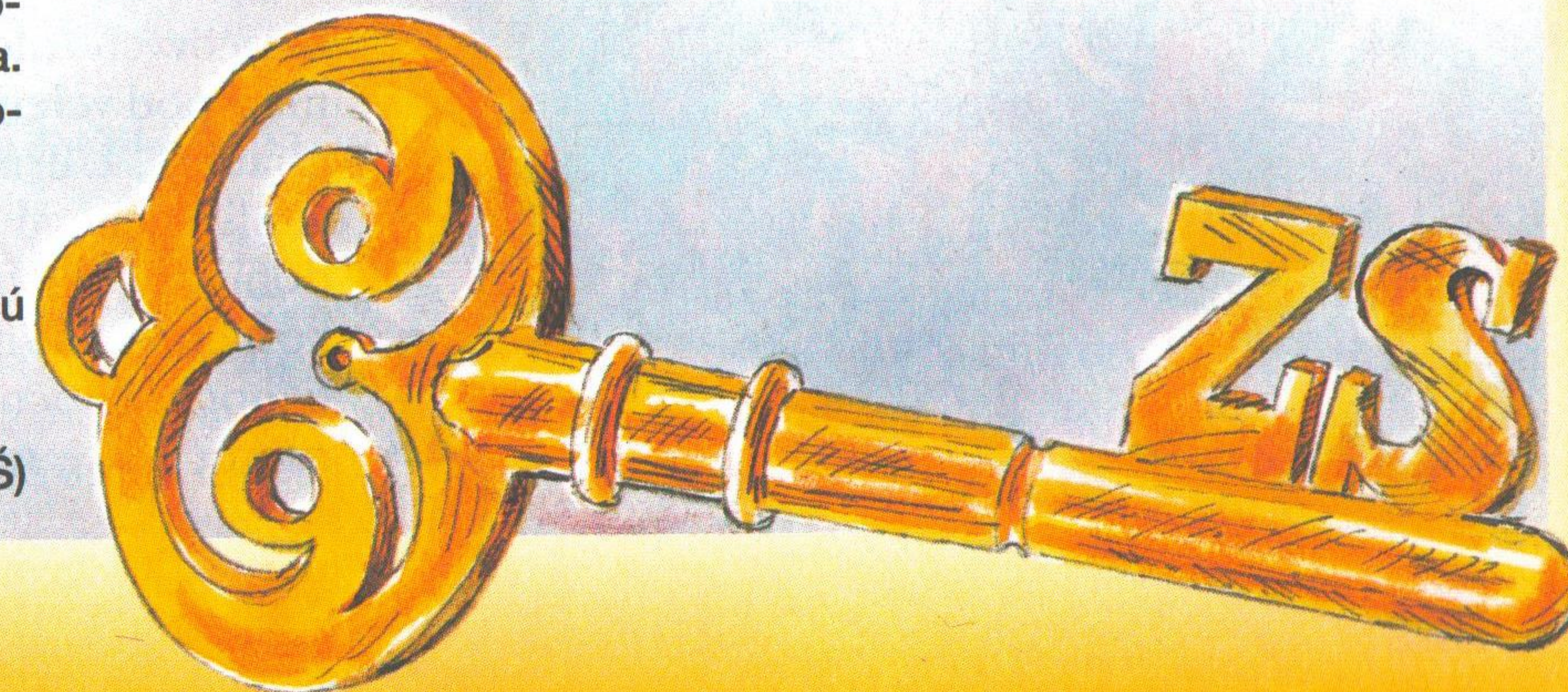
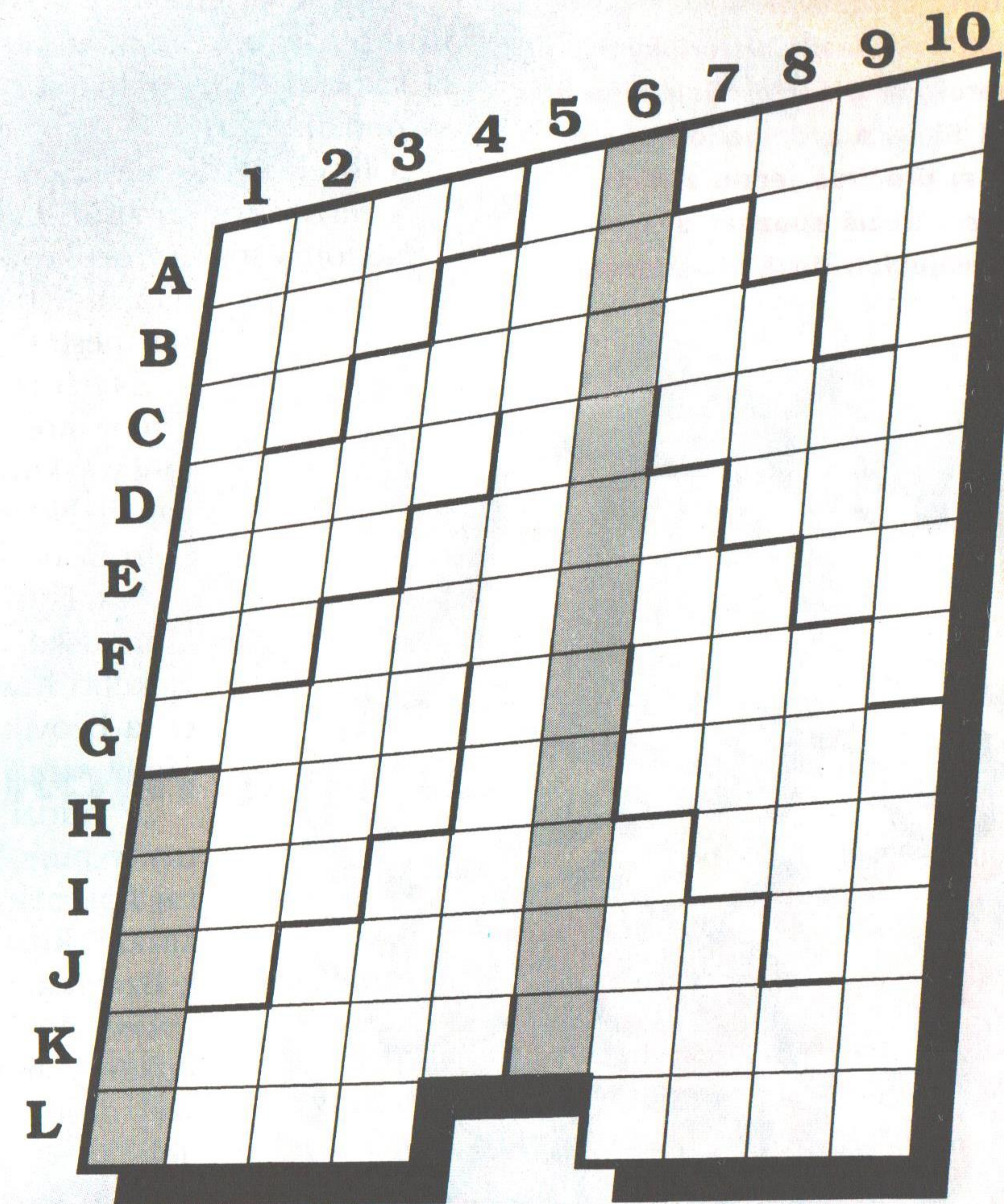
Pani spisovateľka, ktorej meno máte uhádnuť vo Veľkej literárnej súťaži, nesmela dlhé roky vydávať svoje knihy. Aby sme vám trochu pomohli, uložili sme jej meno do tajničky našej krížovky. Tešíme sa na vaše odpovede, ale najmä na to, že si rozprávky pani spisovateľky, ktoré vlni vyšli pod názvom Kľúč od každých dverí, prečítate.

VODOROVNE: A. Väčšia predsieň – súčiastka vozidla, na ktorej sa otáčajú kolesá – pookopávajú. B. Obaja – meno Komenského (Amos) – súhlas. C. Prerývaj – prípevni lepom – začiatok a koniec abecedy. D. Talianska sopka – čínske chlapčenské meno (Li) – kostra strechy. E. Časť tváre – nočný dravý vták – hmyz podobný včele. F. Opica – tvar slovesa „nasadiť“ – nepriepustná hornina (il). G. Snemovňa – telocvičná jednotka v skratke – značka nákladného auta. H. Dospelá Zorka – názov písmena „S“ – pomenovanie. I. ŠPZ okresu Levice – zväzok skoseného obilia – otrok. J. Citoslovce bolesti (aá) – tvar slovesa „príviezť“ – kilometer. K. Cieva (tepna) – jedovaté rastliny (árony). L. Francovka – obalenie.

ZVISLE: 1. Namyslený človek (horenos) – začiatok tajničky. 2. Spojka – potápaj – opak starej – názov písmena „L“. 3. Popevok – poštová novinová služba – rímsky cisár (Nero) – tri pé. 4. Plus – papagáj – osamelá – lesné zviera. 5. Udelenia milosti. 6. Koniec tajničky. 7. Nula – seknutie – prvý muž v raji – potreba na písanie. 8. Ktorá, aká (ká) – pre po česky – trieska – krmivo pre vtáky. 9. Osobné zámeno ženského rodu – patriaci ose – ináč – predložka. 10. Tvar slovesa „pozvať“ – podobnýval.

POMÔCKA: Menej známe výrazy sú uvedené v zátvorkách.

(PŠ)

Z čoho pochádza čižmárska sláva

Hont, krásny kraj medzi Ipľom a Hronom so starobyľým Sitnom, je opradený množstvom povestí a rozprávok.

Spisovateľ JOZEF MELICHER, pre ktorého je Hont najkrajším kútom na svete, vydal knihu Hontianske povesti, v ktorej spracoval deväťdesiatdeväť historických, poverových a žartovných príbehov spod Sitna a z dolného Poiplia. Keď si prečítaš jednu z nich, zaiste zatúžiš spoznať aj tých zostávajúcich deväťdesiatosem.

Zle by bolo bývalo s Pukancom, keby majstri poctivého čižmárskeho cechu boli uznávali porekadlo „Švec, drž sa svojho kopyta!“

Uznávali ho oni, ale len v mierových časoch. Lenže keď vaty začali vzbĺkať na Sitne a na Tlstom vrchu, dali sa podúčať aj druhému remeslu: vojenskému. Lebo si tak pomysleli, že kopytom a lápsikom Turka nedoženieš, kladivom a šidlom sa proti kopijám neubrániš.

Naučili sa teda so zbrojou narábať, mečom šimrikovať a do flínt pušný prach natúkať. Smiali sa posmeškári, že skôr sa Turci krdľa vrabcov naplašia než ich zamastených záster. Ale oni sa nedali:

„Človek nikdy nevie, čo sa mu kedy zide!“

A veru sa im aj zišlo. Lebo celá vec sa takto zomlela:

Nedobry lós zaprorokovala pukanskému kapitánovi stará Cigánka, keď ju dal korbáčom vyšľahať a odohnať od mestskej brány. Takto ho prekliala:

„Nech ťa tolko hanby sprevádza, koľko pýchy v sebe nosíš! Nech nemáš ani tolko sily so svojimi vojakmi ako posledný čižmársky tovariš v Pukanci! Nech sa ti hanba lepí na nohy! A čižmárom nech dá Pán Boh veľa zdravia!“

A tak sa jedného dňa stalo, že dobehol k mestskej bráne kuriér s odkazom od bzovického hradného kapitána, že tak a tak, Turci sa Bzovík chystajú napadnúť, v hrade sa posádka sama neubráni, že pomoc potrebujú.

„V núdzi poznáš priateľa, dnes ja tebe, zajtra ty mne,“ pomyslel si pukanský kapitán Juraj Barbarica, Chorvát zvaný, a na kone sadať kázal. Rozvinul bojovú zástavu a odcválal k Bzovíku.

Len čo za Žabiu horu zašli, vyrútila sa na Pukanec horda janičiarov, čo bola v prandorfskej doline schovaná. Išli ako na hotové, vedeli, že sa nemajú koho báť.

Stalo sa, s čím Turci nerátali. Namiesto Barbaricových žoldnierov ich privítali pukanskí čižmári pod velením mešťanostu Ferdinanda Longhauera. Udreli na zvon a na mestský múr vyvesili cechovú zástavu. Pod ňou sa pustili do dobiedzajúcich Turkov. Namiesto po podkovách na čižmách trieskali po tureckých turbanoch. Útočníci sa zháčili a povedali si, že curknúť bude najistejšie.

Ilustroval
PETER ŠABO

Keď sa Barbarica najedovaný vrátil od Bzovíka, kde mu povedali, že sa dal oklamať prefikanými Turkami, našiel už iba zopár skrvavených koní pod hradbami. Zmordovaní Turci so svojimi mŕtvymi a ranenými sa už za Santovku s dlhým nosom k Ipľu vracali.

Odvtedy bol čižmársky cech najväznejším cechom v Pukanci. A Pukančania sa nikdy nezaбудli pochváliť:

„Jeden dobrý pukanský čižmár je viac hodný ako desať platených žoldnierov.“

Rexov pomník

v žemberovskom parku

Voľakedy v tejto doline, kde je teraz dedina, bolo jazierko. Chatrčí len na kopci zopár, v terajšej húšťave. Potom prikvačilo náš kraj sedem suchých rokov a jazierko vyschlo. Sikenica ho vypila, vraveli. Domy začali stavať aj v doline. Ale len z dreva a z ubitej hliny. Jediný dom bol murovaný – kaštieľ. Dal ho postaviť zeman z Dolnej zeme – Žembery, čo sa tu bol usalašil ešte pred tureckou vojnou. Podľa neho pomenovali osadu Žemberovcami.

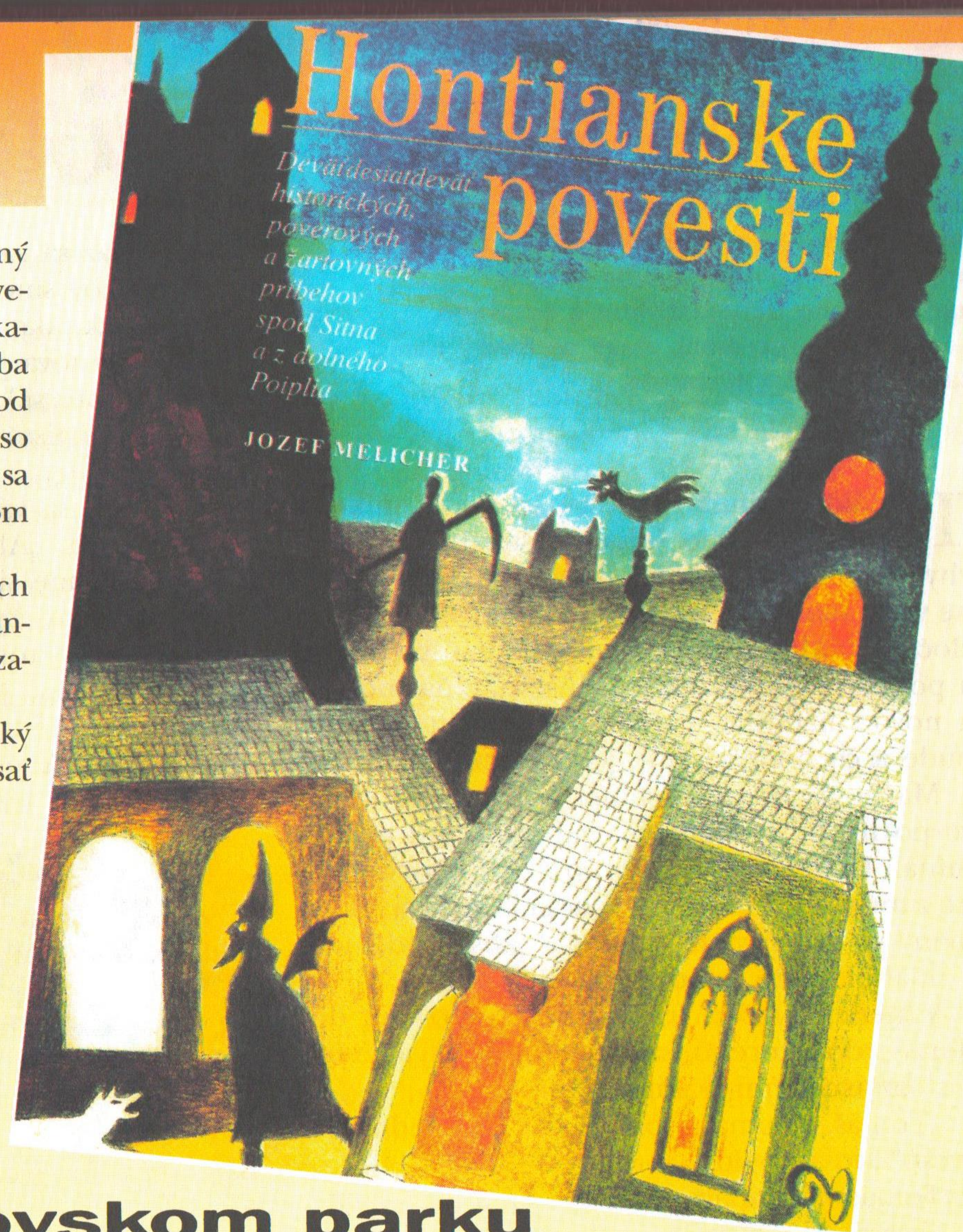
Mal ten pán psa Rexa, ktorého pamiatka sa dosiaľ zachovala.

Raz sa páni z kaštieľa vybrali na poľovačku. Na koňoch, ako vtedy bývalo zvykom. Rozostavili sa, ale hlbšie v hore sa rozpráchli a potratili jeden druhému. Pán Žembery zostal sám so svojím Rexom. Koňa priviazal o strom a ďalej

Hontianske povesti

Deväťdesiatdeväť historických poverových a žartovných príbehov spod Sitna a z dolného Poiplia

JOZEF MELICHER

sa dal peši. Naraz sa pred ním objavil veľký medveď. V takej chvíli ani najlepšia zbroj nie je dosť dobrá. Ani sa nenazdal, a už ho medveď capil do prs. Ako to Rexo zbadal, hodil sa na medveďa zozadu a začal ho hrýžť. Medveď sa zvrtol za psom, a tak sa pán Žembery zachránil. Celý bez seba dobehol domov.

Na druhý deň sa pustila pánova družina hľadať Rexa. Našli ho roztrhaného na tom istom mieste, kde sa bili. Medveď tam už nebol. Len krvi plno a chlpy z kožušiny.

Žembery kázal pozbierať pozostatky svojho verného záchrancu a dal ich pochovať do záhrady ku kaštieľu.

Ešte aj teraz sa nachádza v parku kamenný pomník vystavaný na pamiatku psej vernosti. Lebo ľudská vernosť je vraj nadovšetko, ale psia do smrti.

V predchádzajúcej časti nášho rozprávania sa neznámy muž pripojil k dvom učeníkom, ktorí kráčali do dedinky Emauzy, a pri večeri sa im nechal spoznať. Prekvapení učenici sa okamžite pobrali naspäť do Jeruzalema, aby zvestovali priateľom, že uvideli svojho ukrižovaného Učiteľa živého a zdravého. Len čo im to oznámili, zjavil sa medzi nimi samotný Ježiš z Nazareta.

Tomáša, jedného z dvanástich učeníkov, zmocnili sa po Ježišovej smrti ťaživé pochybnosti. Ten, ktorého slovám tak bezvýhradne veril, nechal sa ukrižovať ako najposlednejší zločinec. Mal predsa žiť, pomáhať biednym a ponížovaným, a tak ich duše naplňať novou a novou nádejou. Čo vlastne s týmito ľuďmi bude a čo bude s nimi, jeho učeníkmi?

Márne sa ostatní učenici pokúšali Tomášove pochybnosti rozptýliť. Daromne mu pripomínali Učiteľove slová, že po troch dňoch vstane z mŕtvych. Tomáša prepadla beznádej. Sklamany vo svojej viere dokonca odišiel od nich a utiahol sa do samoty.

V nedeľu večer, tri dni po ukrižovaní, do domu, do ktorého sa utiahol, vošli učenici a s rozjasnenými očami volali:

„Tomáš, Tomáš, prinášame ti radostnú zvesť.“

Tomáš nechápavo šepol:

„Zvesť? Akú zvesť?“

„Videli sme Pána.“

Tomáš zmeravel, no vzápätí pokrútil hlavou:

„Neverím vám.“

Tentoraz sa zarazili učenici. „Prečo by sme ti hovorili nepravdu? Videli sme ho tak, ako vidíme teraz teba.“

Tomáš znova pokrútil hlavou.

„Vymýšľate si.“

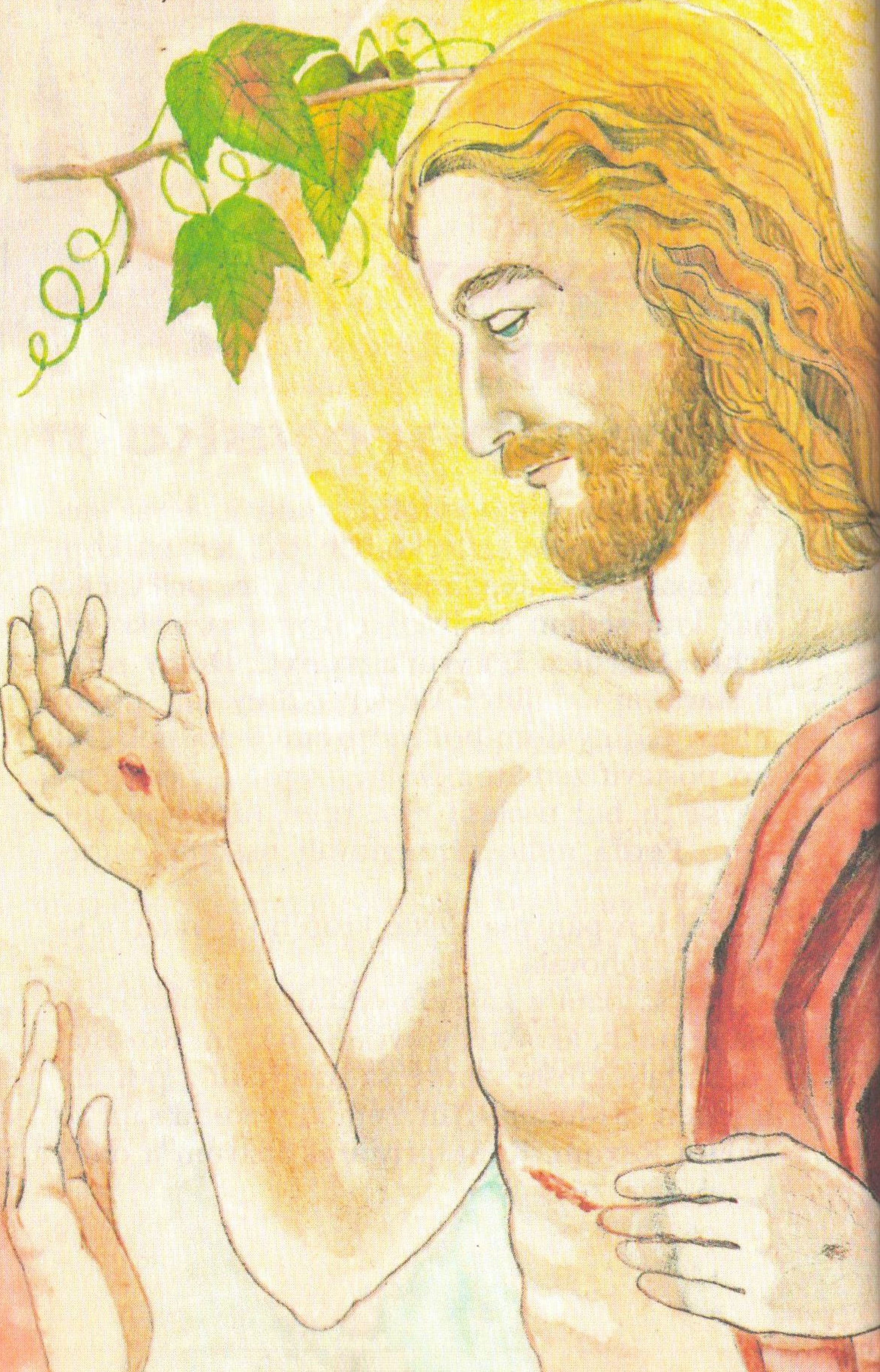
„Nie,“ sebaisto odvetili učenici. „Naozaj sme ho videli.“

„A čo ak sa vám to len prisnilo?“ zapochyboval Tomáš. „Alebo sa vám zjavil duch.“

„Mysleli sme si to tiež,“ povedal Peter, „ale presvedčil nás, že je živý, z mäsa a kostí.“

„Ako vás o tom mohol presvedčiť?“ zadivil sa Tomáš.

„Sadol si medzi nás,“ natešene vyhrkol mladučký Ján. „A pred našimi očami zjedol pečenú rybu, čo nám zostala z večere.“

Neveriaci

Tomáš

„No povedz,“ pridala sa Ondrej, „môže niečo také urobiť duch?“

Tomáš neodpovedal, no bolo vidieť, že nad niečím úporne uvažuje.

„A čo ak to bol voľajaký živý človek, ktorý sa za Ježiša vydával?“ riekol po chvíli. A na prekvapené pohľady učeníkov dodal: „Jednoducho ste to pre veľký zármutok nespoznali.“

„Tomáš,“ stíšeným hlasom povedal Jakub, „ten človek, ako hovoríš, nám ukázal svoje ruky. A vieš, čo sme na nich videli? Otvorené rany po klincoch.“

„A videli ste aj ranu po kopiji?“ spýtal sa Tomáš ticho.

„Videli“ odvetil Ján.

Všetci učenici sa spýtavo zahľadeli na neveriaceho Tomáša.

„Už nám teda veríš,“ prerušil ticho Peter, „že to bol náš Pán, čo sa nám zjavil, a že je živý?“ Tomáš chvíľu uvažoval a potom pokrútil hlavou:

„Pokiaľ neuvidím na jeho dlaniach stopy po klincoch a nevložím svoju ruku do jeho boku, neuverím, že vstal z mŕtvych.“

Učenici zarazene hľadeli na Tomáša. Potom sa zvrtili a bez jediného slova rozlúčenia vyšli do nočnej tmy.

Po ich odchode na Tomáša zaľahla nesmierne prázdnota. Ako plynuli dni, ťažila ho čoraz väčšmi a väčšmi, no v ôsmy deň už naozaj nevydržal a zašiel za svojimi priateľmi.

Literárne spracoval ONDREJ SLIACKY

Ilustrovala KATARÍNA ŠEVELLOVÁ

„Ty?“ potešili sa učenici, keď ho zazreli vo dverách. „Poď ďalej!“ pozývali ho dovnútra.

Po tom, čo od nich odišiel, a najmä ako prijal ich zvesť o zmŕtvychvstaní Ježiša, nečakal, že ho medzi sebou prijmu milo. Predpokladal, že ho zahrnú výčitkami alebo ľútosťou, neurobili však ani jedno, ani druhé. Trocha ho to zmatlo, no vzápätí sa medzi nimi už cítil doma.

Práve sa chystal večerať, keď cez zatvorené dvere vstúpil dovnútra Ježiš. Postavil sa do prostred miestnosti a stíšeným hlasom pozdravil:

„Pokoj vám!“

Tomáš zbledol, dych sa mu zatajil, no silou vôle sa spamätal.

„Je to len marivo,“ povedal si v duchu, „sen, ktorý sa o chvíľu rozplynie.“

Vtom Ježiš k nemu natiahol prebodnuté dlane a láskavým hlasom riekol:

„Vlož do nich svoj prst!“

Tomáš bez uvažovania natiahol ruku k Ježišovým dlaniam, mysliac si, že prejde cez ne ako cez chuchvalček hmly. Vzápätí však pocítil ich teplo.

Akoby doňho bol udrel blesk. Uprel oči na Ježiša, no ten si už rozhrnul rúcho a ukazujúc mu ranu od kopije, riekol:

„A teraz vystri ruku a vlož ju do môjho boku. A nebuď neveriaci, ale veriaci!“

Tomáš počúvol a keď v končekoch prstov znova pocítil hrejivé ľudské teplo, skĺzol k Ježišovým nohám a rozochveným hlasom zvolal:

„Pán môj a Boh môj!“

Ježiš sa k nemu sklonil a riekol:

„Uveril si, pretože si ma videl.“

Na to sa vystrel, zamyslene pozrel na učeníkov a povedal:

„Blahoslavení tí, ktorí nevideli, a uverili.“

Kedykoľvek si potom Tomáš spomenul na tieto slová, pocítil, ako mu srdce zvierá tichá, vyčítavá ľútosť.

Kohútik a sliepočka

Prišla jar a my sme čakali na nových obyvateľov dvora. Starká podložila sliepočku. Boli sme prekvapení ako vzorne si plní svoje povinnosti a trpezlivo sedí na vajíčkach. Prišiel deň, na ktorý sme všetci čakali. Ráno sme išli do kostola, a keď sme sa vrátili, starká sa išla pozrieť, či sa už niektoré z kuriatok nevydubalo. Ale čo sa stalo? Starká našla všetky vajíčka rozbité. Sliepočka sa nevedela dočkať, kým sa kuriatka vydobú a chcela im pomôcť. Starká zosmutnela – z kuriatok zostali len kúsky. Zrazu sme začuli piskot a za debničkou sem našli dve napoly zmrznuté kuriatka. Starká ich zobrala do kuchyne. Spolu sme ich hriali, až kým sa neprebrali k životu. Ja som im bo-

la ako maminka. Keď mali zo dva dni, chodili za mnou po kuchyni. Vedela som, že kuriatka nepatria do postele, ale aj tak som ich vybrala z košíka a položila som si ich na plachtičku. Nakrmila som ich a hrala sa s nimi. Starká to videla, ale nič mi nepovedala. Bola rada, že sa dá na mňa spoľahnúť. Keď kuriatka vyrástli, bol z nich krásny párik. Sliepočka bola veľmi hravá. Keď som si ju zobrala na ruky, vždy sa rada hrala s gombičkami, ktoré sa na slnku leskli. Dobře znášala vajíčka. Kohútik bol zas ochrancom nášho dvora.

Keď už bola sliepočka stará a neznášala vajíčka, starká ju chcela zabiť. Láska k vernej sliepočke jej to však nedovolila. Raz však sliepočka zahynula sama. Bolo mi jej veľmi ľúto...

VERONIKA ĎAĎOVÁ, Sučany

Mamička – slniečko

Pekný obrázok vodníka nám nakreslila M. Šišková z Habovky.

Lúbim ťa, mamička, tak ako jarný kvet. Tak ľúbi slniečko celý náš pekný svet.

Slniečka lúče nás hrejú celučký dlhý deň. Ty však, mamka moja, chrániš aj môj sen.

LUBICA PITOŇÁKOVÁ, IV. A Batizovce

Moja sestra

Moja sestra malá je, veľmi veľa rada je.

Keď zje plnú misku kaše, už si prosí jedlo ďalšie.

Najradšej má mamu našu, tú miluje viac než kašu.

ADAM KURILLA, 9 r.
ZŠ Budovateľská, Snina

Mamke

Mamka moja milá, keď nastala chvíľa blahopriať ti k sviatku, mám len túžbu krátku: Ži v zdraví a šťastne, ako píšú básne! Nech úsmev na tvári naďalej ti žiari.

TÁŇA CHALÁSOVÁ, IV. A Batizovce

Hudobný skladateľ Notulík

V hudobnej ríši sa narodila malá nota. Dali jej meno Notulík. Čas bežal a Notulík rástol. Raz na ceste do školy zbadal veľkú atramentovú mláku. Rozhodol sa, že ju preskočí. Nepodarilo sa mu to a spadol rovno do nej! Veľmi sa naľakal, že ho bude mama Bodka hrešiť, preto ušiel. Vedľa seba zbadal niekoľko cestíček – notovú osnovu a vydal sa po nich. Ale to by nebol Notulík, keby išiel pekne po jednej cestičke. Skákal z jednej cesty na druhú. Keďže bol špinavý, zanechával po sebe odtlačky. Ani nevedel, ako ďaleko došiel. Unavený si ľahol na cestičku opierajúc sa o krížik. Ráno sa zobudil na veľký hurhaj. To deti objavili notovú osnovu s Notulíkovými odtlačkami a prišli na to, že je v nej ukrytá pesnička. Pesničku hrali na klavíri a zvuk klavíra prebudil Notulíka. A tak sa stal z neho hudobný skladateľ.

K. KAŠŠOVÁ, 5. A Hliník nad Hronom

VEĽKÁ LITERÁRNA SÚŤAŽ

Poznáte Štoplíka? Myslím, že áno, lebo toľko správnych odpovedí sme do Veľkej literárnej súťaže už dávno nedostali. Bolo nám všetkým jasné, že poznáte aj jeho autorku – spisovateľku Hanu Ponickú zo Slniečka č. 5. **Zo správnych lúštitel'ov sme vyžrebovali týchto šťastlivcov:** E. Zemlovú z Červeníka; M. Šutkovú zo Zlatých Moraviec; Školský klub detí z Oščadnice; L. Šarmíra z Cífera a L. Vaška z Opoja.

V šiestom čísle Slniečka „žiaril“ Štefan Žáry. Isto budú žiať aj tváričky našich víťazov, na ktorých sa usmialo šťastie. Je to, M. Noskovičová zo Slovenského Grobu; C. Czető z Biela; M. Gregor z Dolných Vesteníc; M. Rástočná z Habovky a M. Šulík z Partizánskeho.

Vítazom srdečne blahozeláme a posielame im pekné knižky.

Pekné slniečka nám nakreslili M. Országová z Trenčianskych Teplíc a R. Pahuli z Košíc.

Slniečk

umelecký mesačník pre žiakov 1.–5. ročníka ZŠ

Vydáva Národné literárne centrum, Nám. SNP 12, 811 08 Bratislava.

Adresa redakcie: P. O. BOX 307, 810 00 Bratislava.
Telefón 381 41 62.

Šéfredaktor **ONDREJ SLIACKY**

Zástupkyňa šéfredaktora

Lubica Kepštová

Grafická a výtvarná úprava

Viera Fabianová

Jazyková redakcia **Ján Kačala**

Tlačí Slovenská Grafia, a. s., Bratislava-Krasňany.

Rozširuje Prvá novinová spoločnosť a. s., objednávky prijíma Obchodné stredisko PNS v sídlach okresov a Regionálne stredisko PNS (Bratislava, Trnava, Nitra, B. Bystrica, Žilina, Košice, Poprad).

Objednávky prijíma tiež firma ARES, s. r. o., Banšelova 4, 821 04 Bratislava, t. č. 07/5724665.

Objednávky do zahraničia vybavuje PNS, š. p., Pribinova 25, 831 81 Bratislava.

Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena jedného výtlačku 7 Sk, ročné predplatné 70 Sk. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Obálku nakreslila Luba Končeková-Veselá

Obrázok Štoplíka nám nakreslila A. Švabčíková zo ZŠ na Vančurovej ul. v Trnave.

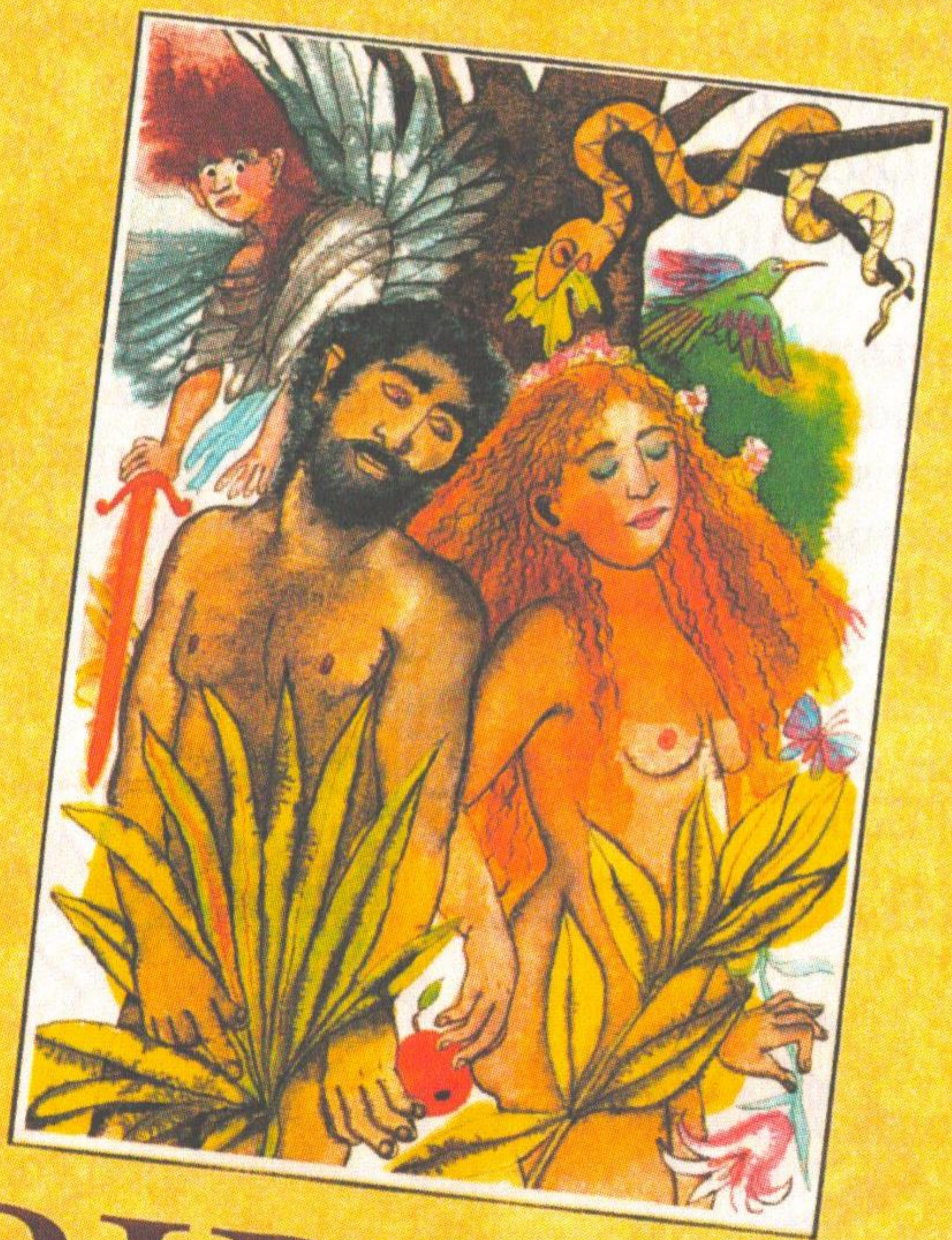

Takéto pekné srdiečko posielam všetkým mamičkám a starým mamám šesťročná KLAUDIA HOLODOVÁ z Bratislavy.

Poviem ti. O PEKNEJ KNIŽKE...

Vďaka sv. Konštantínovi a sv. Metodovi, ktorí pred mnohými stáročiami prišli na Veľkú Moravu, naši predkovia, starí Slovieni, spoznali bibliu, najvzácnejšiu knihu zo všetkých kníh. Odvtedy sa k nej ako k prameňu so živou vodou utiekali generácie Slovákov. Hľadali v nej útechu i posilu. Veríme, že Najkrajšia kniha jesene 1996 si získa teraz i vás a stane sa aj vašou vzácnou knihou. Po vylúštení tajničky sa dozviete mená dvoch biblických bytostí.

1. Krásna záhrada, kde žili prví ľudia.
2. Prvých ľudí priviedol k hriechu...
3. Ovocie, ktoré had ponúkol Eve.
4. Zbraň v rukách anjela.
5. Starší syn Adama a Evy.
6. Mladší syn Adama a Evy.
7. Meč, ktorý držal anjel, bol...
8. Bytosť, ktorá stráži rajskú záhradu.

BIBLIA

PRE DETI A MLÁDEŽ

Čítanie zo Starého zákona

